

פרשת וישב לט, א-מ

The
Chumash Shiur

מראה מקומות

download our app!

Lakewood
DafYomi.com

פֶּרֶץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּרֶץ: ל וַאֲחֵר
 יָצָא אָחִיו אֲשֶׁר עַל־יָדוֹ הַשְּׂנִי
 וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח: ם חמישי
 לט א וַיּוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִם
 וַיִּקְנֶהוּ פּוֹטִיפֶר סָרִיס פֶּרַעַה עַר
 הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרֵי מִיד
 הַיִּשְׁמַעֲאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדָהוּ
 שָׁמָּה: ן וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ

אֲחֻזֵּי וַאֲמַרְתָּ מָה תִּקְוֶה
 סָגִי עֲלֶיךָ לְמַתְקָה וּקְרָא
 שְׁמִיהַ פֶּרֶץ: ל וּבַתֵּר פֶּן
 נִפְקֶה אֲחֻזֵּי דִי עַל יְדֵיהַ
 זְהוּרִיתָהּ וּקְרָא שְׁמִיהַ זָרַח:
 א וַיּוֹסֵף אֶתְחַת לְמִצְרַיִם
 וּזְבַנְיָהּ פּוֹטִיפֶר רַבָּא
 דְּפֶרַעַה רַב קַטּוּלָיָא גְבַר
 מִצְרָאָה מִידָא דְעַרְבָאִי דִי
 אֲחַתּוּהִי לְתַמְן: ן וַיְהוּהַ
 מִימְרָא דִּי בְּסַעֲדִיהַ דִּיּוֹסֵף
 תּוֹלְדוֹת אֲהָרָן וַיּוֹסֵף הוֹרֵד. סוטה יג:

רש"י

שפתי חכמים

חזק: (ל) אשר על ידו השני. ארבע ידות כתובות
 כאן כנגד ארבע חרמים שמעל עכן שילא ממנו ו"ל
 כנגד ארבעה דברים שלקח פ אדרת שנער ושני חמיכות
 כסף של מאתים שקלים ולשון זהב (ג"ר): ויקרא שמו
 זרח. על שם זריחת צ מראית השני: (א) ויוסף
 הורד. חוזר לענין ראשון אלא שהפסיק בו כדי לסמוך
 ק ירידתו של יהודה למכירתו של יוסף לומר לך שצנצילו
 הורידוהו מגדולתו. ועוד כדי לסמוך מעשה אשתו של
 פוטיפר למעשה תמר ר לומר לך מה זו לשם שמים
 אף זו לשם שמים שראתה צאצא ולווגין שלה שעמידה

פירש המקרא מי נתן יד ולא אמר המוציא או הנותן, לכך אמר האחד,
 שפירושו האחד משניהם, ומפני שלא יתכן לומר כמשיב ידו אלא אם
 כן שהחזירה, לכן הוסיף ולאחר שקשרה וכו': פ ד' דברים שלקח
 עכן, ומה הן אדרת שנער אחד, וכ' חתיכות כסף של ר' שקלים הרי
 ג', ולשון זהב הרי ד'. (נמ"י), הרא"ם הקשה דבסנהדרין (דף מ"ג):
 איכא מאן דאמר שמעל בג' חרמים, ואיכא מאן דאמר שמעל בה',
 ד' בימי משה וא' בימי יהושע, אלמא בין למ"ד זה ובין למ"ד זה
 אינן ד', וחירץ ההוא דבראשית רבה לא קמיירי אלא באותן ד' שהיו
 בימי משה עד כאן, ולא נהירא דהא כבראשית רבה (פ"י פ"ה ט"ו)
 קחשיב הד' חרמים חרמו של צמלק, תרמו של סיחון ועוג, וחרמו
 של יריחו, וחרמו של מדין עד כאן, ואם כן קחשיב ג' בימי משה
 וא' בימי יהושע, ועיין שם התירוף באריכות, ובעל חידושי אגדות
 (שם ד"ה מלמד) הגיה שם בגמרא ר' יוחנן אמר ד' חרמות וכו': צ דומיא
 דשם פרץ שהיה משום מעשה שהיה: ק (ג"א), דאם לא כן הרי כבר
 כתיב והמונים מכרו אותך, אלא שהפסיק וכו': ר ואם תאמר למה
 לא פירש זה הטעם לעיל נמי כחחילת הפרשה למה הפסיק בפרשתו

של יהודה, ולא פירש שם אלא שהורידוהו מגדולתו (לעיל ל"ח א' ד"ה

אבן עזרא

רמב"ן

כמו ופרצת. והגאון אמר כי מה פרצת כמשמעו רק עליך
 פרץ. מגזרת ויפרץ לרצ:

כי איננה אסורה עליו והיתה אשתו כמשפט היבמים.
 וזה טעם האומר (סוטה י): לא פסק, כתיב הכא ולא
 יסף, וכתיב התם (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף:

כט. מה פרצת עליך פרץ. חזקת עליך חזק, לשון רש"י. וענין פרץ בכל מקום נתיצת הגדר ועברו, מן פרוץ
 גדרו (ישעיה ה ה), למה פרצת גדריה (תהלים פ יג). ובלשונם (סוטה כו). פרצה קוראה לגנב, אבל יאמר בלשון
 הקדש על כל עובר גבול הדבר, ופרצת ימה וקדמה (לעיל כח יד), ויפרוץ האיש מאד מאד (לעיל ל מג). ולכן
 אמר בכאן בהיות הראשון כמשיב ידו והוא מהר לצאת, מה פרצת פרץ גדול בגדר למהר לצאת קודם ממנו:
 ואמר, עליך, כי היה הגדר עליו והוא כלוא בתוכו, כלומר מה פרצת עליך פרץ גדול בגדר ויצאת ממנו.

מנחת שי

(א) פוטיפר. חרא מלה כתיב ומלא דמלא יו"ד ומלא וא"ו וכל פוטיפר דכותא ובמסורת אחרנא פוטי פרע ומלכי צדק
 בעל חנן צפנת פענח הליך כולהון כתיבין תרתין מלין וקרי חד שמא ואילו פוטיפר לא קא חשיב שמע מינה דחד מלה כתיב הרמ"ה
 ז"ל:

דַּאֲנָתָ עֵתִיד לְמַחֲסֵן מִלְפֹּנֹתָא וְקִרְתָּ שְׁמִיָּה פְּרִיז: ל וּבִתְרָ פְּדִין נֶפֶק אַחֲוֵי דְעַל יְדִיהָ קָטִיר חוּטָ זְהוּרֵי וְקִרְתָּ שְׁמִיָּה זְרַח: א וְיוֹסֵף אֵיתַחַת לְמִצְרַיִם וְזַבְיָהּ פּוֹטִיפֶר עַל דְּחַמְיָהּ שְׁפִיר בְּגִין לְמַעַבְדַּ עַמִּיָּה מְשַׁבְּבִיהָ דְכוּרָא וּמִן יַד אֲתַגְזֵר עֲלוּי וְיִבְיָשׁוּ שְׁעִבּוּזֵי וְאַסְתָּרָם וְהוּא רַבָּאי דְּפְרָעָה רַב סְפּוּקְלָטוּרְיָא גְבַר מִצְרָאי בְּעַרְבְּנוּתָא מִן עַרְבָּאי דְּאַחַתְוָהֵי לְתַמְן:

פ' יונתן

פוטופר לקטמו שמשדן שגנבוהו ולא היה עבד מדיה יפה מואר לכך הוזכר להעמיד המדינים לערבים שלא יתגענו שום אדם וכן הוא ברצה פ' פ"ו:

(א) למעביד עמיה משכב דכורא. לכך קנאו וכן הוא בסוטה פ"ק ע"ש: שעבדו. פי' נמינשו צליו: בערבנותא מן ערבאי. דייק מדנאמר מיד הישמעאלים ולעיל נאמר והמדנים מכרו וגו' אלא לפי שלא רצה

בעל הפורים

כידו. פרק בל"ט ז"ש עולה י"ד והוא בגי' דוד: (א) הורד. ב' נמס'. ויוסף הורד. הורד שאלו לומר ששקול הגלות כנגד גיהנם: הורידהו. ב' נמס' הורידהו שמה הורידהו אלי גזי נמימן נשניל

ספורנו

שדחה את אחיו לחוץ והוסג אחר זה עם ידו: (א) ויוסף הורד. בזמן אחר בעצמו ירד יהודה מאת אחיו וקרה לו כל מה שכתב למעלה ובאותו הזמן בעצמו יוסף הורד: מיד הישמעאלים. שהיו בעלי הגמלים הנושאים והם בעצמם היו סרטורים: (ב) ויהי

ד' את יוסף. להצילו מהמתקוממים עליו: ויהי איש מצ"ח. משיג כל חכלית מכון ממנו:

דעת זקנים

מעמידין זנות בית דינו של שם גזרו וכו': (א) ויוסף הורד מצרימה. וקודם ירדו של יוסף ירד יהודה להמקיים גואל אחרון זה מלך המשיח שלא מפרץ שגא' וירד יהודה וגו': הורד. ירד לא נאמר אלא הורד לקיים גזרת המקום לגלגל הדבר להוריד אנומינו למצרים משל לפרה שרצו להכניסה למקולין ולא רצתה מה עשו לקמו ולדה והכניסוהו לשם נפניה אף היא רצתה מיד ונכנסה אחריו כך כשהורד יוסף נכנסו אחיו לקיים גזרת המקום ז"ה: (ב) ויהי ה' את יוסף. מדרש לא כמדת הקב"ה מדת צ"ו מדת צ"ו כל זמן שאהובו נגדולה הוא מלך אצלו תמיד ירד מגדולתו הוא משליכו אחר גוו. והקב"ה אינו כן כי היה עמו נגדולתו וזכירתו נבית המלך היה עמו וכשהיה ראש ומשנה למלך גם שם היה עמו שגא' ויהי ה' את יוסף וכן נבית הקבר ויהי ה' את יוסף ויט' אליו סמך. וכמו כן מדת יוסף אינו כשאר בני אדם שהרי אדם עני ירא את אלהים אצל העשיר אינו

רשב"ם

יוסף עוד [מ]לדעתה: (ל) זרח. בשביל השני שהוא אדם. וזרח לשון אדמומית הוא כדכתיב והצרעת זרחה במצחו וכן כל זריחת שמש בבקר ובערב אדם הוא וכתוב ויהי בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב מנגד את המים אדומים כדם. וכן כבא בתרא בהמוכר את הספינה. האי שמשא סומקתא היא והאי דלא סמקא אלא בפניא ורמש' משום דנהורין לא ברי בשביל מאור היום הגדול: (א) שר הפסחים. על ידו נידונין הנרצחים והאסורים

בבית הסוהר שלו:

כלי יקר

והנה כל אדם יש לו שתי ידיים אשר בהם עמל וטרח להשיג מלא חפנים בכחו ועוצם ידו כפי אשר תשיג ידו, וא"כ כל אשר בכוחו מושג משתי ידיו, ואם אינו מסתפק במה שחוננו אלהים מלא חפנים הרי הוא חומד עוד מלא חפנים דהיינו כדי מלאכת ארבע ידיים, כפל מן המושג בשתי ידיו, והוא בעצם השיעור של בעל המנה החומד מאתים, דהיינו כפל מכדי המושג לו כבר משתי ידיו, וכל חומד ממון אינו בעל צדקה על כן לא יצלח למלוכה, לפי שאמרו רז"ל (סנהדרין מט.) שבזכות שעשה דוד משפט לזה וצדקה לזה היה

אור החיים

זה לראשון וסמר העמדתו קודם לו, זה יגיד הדרכה גדולה והוא אומרו מה פרצת על דרך אומרו (תהלים קד מד) מה רבו מעשיך וגו'. ואומרו "עליך פרץ" מפרשת דצריה מה היא הפרצה שעשה, ואמרה עליך פרץ, פירוש כי הנותן יד יגיד כי הוא צא עליו צהורעה, כי הנכנס אחרון צורע יוצא ראשון, ואם כן הוא צא עליו ופרץ גדרו וצא ראשון, והוא אומרו עליך פרץ והבן. וכפי זה פרץ ראשון צהורעה וראשון צלידה כי לו המלוכה נסוכה תכון עולם:

יואב מנצח במלחמה, על כן נאמר אצל יהודה (דברים לג ג) ידיו רב לו, ירכו לו מיבעי ליה, כי ידיו שתים במשמע ורב לשון יחיד, אלא שהורה שלא היה חומד ממון של שתי ידיים הנוספים, כי שתי ידיו רב לו די לו, כי רב הוא משמש לשון די, כמו רב לך אל תוסף, ורמז שהיה די לו בעמל שתי ידיו, כי לא ביקש עוד על שנים לפיכך עזר מצריו תהיה, כי הסתפקות זה סיבה אל הצדקה אשר בזכותה אויבים נופלים לפניו, וראיה מיואב, וכמו שנאמר (תהלים קיב ה) טוב איש חונן ומלוה וגו' סמוך לבו לא יירא עד אשר יראה בצריו, וכן מסיק בב"ק (יז.) שהעוסק בגמילות חסדים אויביו נופלים לפניו חללים, לכך נאמר שבזכות שידי רב לו, עמל המושג משתי ידיו רב לו ואינו מבקש מותרות ואז הוא בעל צדקה, על כן עזר מצריו תהיה, וזה נאמר על יהודה הבא מפרץ. אבל זרח לא היה ידיו רב לו, אלא ביקש עמל ארבע ידות וחמד ממון שאיננו ראוי לו כמו שנאמר אצל עכן (יהושע ז כא) ואחמדם ואקחם. על כן הושב אחר ימינו כמשיב ידו, כי לא לו יהיה משפט הבכורה והמלוכה כי כל מלך צריך לנצחון האויבים והוא לאו בר הכי כאמור:

וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי: ג וַיֵּרָא
 אֲדֹנָיו כִּי יְהוּה אֹתוֹ וְכָל אֲשֶׁר-
 הוּא עֹשֶׂה יְהוּה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ:
 וַיִּמָּצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁרַת
 אֹתוֹ וַיַּפְקְדֵהוּ עַל-בֵּיתוֹ וְכָל-יֵשׁ-
 לוֹ נָתַן בְּיָדוֹ: ה וַיְהִי מֵאֵז הַפְּקִיד
 אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל-אֲשֶׁר יֵשׁ-לוֹ
 וַיְבָרֵךְ יְהוּה אֶת-בֵּית הַמִּצְרִי
 בְּגִלְלַל יוֹסֵף וַיְהִי בְרַכַּת יְהוּה
 בְּכָל-אֲשֶׁר יֵשׁ-לוֹ בְּבֵית וּבְשָׂדֶה:
 וַיַּעֲזֹב כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ בְּיַד-יוֹסֵף
 וְלֹא-יָדַע אֹתוֹ מֵאֻמָּה כִּי אִם-הֲלָחַם אֲשֶׁר-הוּא

וְהוּה גְבַר מְצַלַח וְהוּה
 בְּבֵית רְבוּנִיָּה מְצַרְאָה:
 ג וַחֲזָא רְבוּנִיָּה אֲרִי מִימְרָא
 דִּי בְּסַעֲדִיָּה וְכָל דִּי הוּא
 עֵבֵר יִי מְצַלַח בְּיַדִּיה:
 ד וְאַשְׁפַּח יוֹסֵף רַחֲמִין
 בְּעֵינֵיהוּ וְשִׁמְשׁ יִתִּיה
 וּמְנִיָּה עַל בֵּיתִיה וְכָל דִּי
 אִית לִיה מְסַר בְּיַדִּיה:
 ה וְהוּה מַעֲדָן דְּמַנִּי יִתִּיה
 בְּבֵיתִיה וְעַל כָּל דִּי אִית
 לִיה וּבְרִיק יִי יִת בֵּית
 מְצַרְאָה בְּדִיל יוֹסֵף וְהוּה
 בְּרַכְתָּא דִּי בְּכָל דִּי אִית
 לִיה בְּבֵיתָא וּבְחַקְלָא:
 ו וְשִׁבַּק כָּל דִּי לִיה בְּיַדָּא
 דִּיֹּסֵף וְלֹא יָדַע עַמּוּיָה
 מִדְּעַם אֲלֵהִין לַחֲמָא דִּי
 תּוֹלְדוֹת אֲהֵן וַיְבָרֵךְ ה' אֹת. בְּרִכּוֹת מִב.
 סְנֵהֲרִין לֹט:

שפתי חכמים

היה, ולא פירש ועוד כדי לסמוך וכו', ויש לומר דלעיל הוה אמינא
 מנא ליה רחמנא כוונתה לשם שמים, אבל עכשיו שהוכיח רש"י
 מן הפסוק צדקה ממני (לעיל ל"ח כ"ה), שכוונתה היתה לשם שמים,
 לכך מפרש פה הטעם. (קל"ח), דאי מטעם ראשון לחוד לא הוה ליה
 להפסיק אלא עד וירבו הימים (לעיל ל"ח י"ב) שזוהו מעשה אחר, ושם
 היה לו להשלים ענינו של יוסף, ותירץ כדי לסמוך מעשה אשתו
 וכו', ואי מטעם זה לחוד היה לו להתחיל בירד יהודה אלא שהורידהו,
 אשת יהודה וגו' (שם), ולמה התחיל בירד יהודה אלא שהורידהו,
 לכך שם שלא בא ליתן טעם אלא על סמיכת ירד למכירה, כתב ההוא טעמא לחוד, אבל כאן בא ליתן טעם על ההפסקות כולן לכל אחר
 ב' הטעמים: ש ואם תאמר דילמא לחם ממש הוא, ויש לומר דרש"י דייק מדכתיב בדבריו של יוסף (לקמן פ"ט) ולא חשך ממני מאומה
 כי אם אותך, משמע דכל דבר הפקיד בידו חוץ מאשתו, לכך צריך לומר דלחם הוא אשתו:

רש"י

להעמיד צניס ממנו ואינה יודעת אם ממנה אם מצתה:
 (ג) כי ה' אתו. שם שמים שגור צפיו (צ"ר): (ד) וכל
 יש לו. הרי לשון קצר חסר אשר: (ו) ולא ידע
 אתו מאומה. לא היה נומן לנו לנלוס: כי אם
 הלחם. היא אשתו ש אלא שדבר בלשון נקיה:

דעת וקנים

ירא לכל יוסף צניס אדונתו אמר ואיך אעשה הרעה הגדולה וגו'
 וכשהיה מלך אמר לחם האלהים אני ירא. ד"א ויהי ה' את יוסף משל
 לאדם שהיו לו עשרה צניס נעשר מדינות הניחם כלם והלך לו אצל הקטן לפי שהיה פש כח וצריך סיוע יומר מכולם. ועוד משל לאדם
 שיש לו עשרה חמורים טעוין יין נרשום הרבים נכנס אחד מהם צניס עכו"ם הניח כל חמוריו והלך אחר אוחו שנכנס צניס העכו"ם כדי
 שלא יתגנף היין כך הקב"ה היה עם יוסף צניס המלך כדי שלא ילמד ממעשיו: (ה) בכל אשר יש לו בבית ובשדה. צניס צימי החורף
 וכשהיה צימי הקץ. וכן אומר בסדר עולם שלא היה יוסף עבד צניס אדוניו כי אם שנה אחת צניס וזדה. ושנים עשר שנים היה צניס

רשב"ם

(ו) ולא ידע אתו מאומה. בבית:

להעמיד צניס ממנו ואינה יודעת אם ממנה אם מצתה:
 (ג) כי ה' אתו. שם שמים שגור צפיו (צ"ר): (ד) וכל
 יש לו. הרי לשון קצר חסר אשר: (ו) ולא ידע
 אתו מאומה. לא היה נומן לנו לנלוס: כי אם
 הלחם. היא אשתו ש אלא שדבר בלשון נקיה:

ג וְהָיָה מִיִּמְרָא דִּי בְּסַעְדָּא דִּיֹּסֵף וְהָיָה גְבַר מְצַלַּח וְהָיָה בְּבֵית דְּבוּנְיָה מְצַרְאֵי: ג וְחִמָּא רְבוּנְיָה אָרוּם מִיִּמְרָא דִּי הָוָה בְּסַעְדֵיהּ וְכָל דְּהוּא עֶבֶד יִי מְצַלַּח בִּידֵיהּ: ד וְאַשְׁכַּח יוֹסֵף רַחֲמִין בְּעֵינָיו וְשִׁמְשׁ יְתִיה וּמְנִייה אֶפְטָרוּפּוּס
 ד וּמְנִי יְתִיה אֶפְטָרוּפּוּס:
 על בֵּיתִיה וְכָל דְּאִית לִיה מָסַר בִּידֵיהּ: ה וְהָוָה מַעֲרִין דְּמְנִייה אֶפְטָרוּפּוּס על בֵּיתִיה וְעַל כָּל דְּאִית לִיה וּבְרִיךְ יִי יֵת בֵּית מְצַרְאֵי בְּגִין זְכוּתֵיהּ דִּיֹּסֵף וְהָוָה בִּירְכָתָא דִּי בְּכָל מָה דְּאִית לִיה בְּבֵיתָא וּבְחַקְלָא: ו וְשָׁבַק כָּל דְּאִית לִיה בִּידָא דִּיֹּסֵף וְלֹא יָדַע עֲמִיה

אבן עזרא

רמב"ן

(ו) וְלֹא יָדַע אֶתּוֹ מֵאוּמָה כִּי אִם הִלָּחֵם. יֵשׁ לוֹמְרִים שֶׁהוּא כְּנֹו לְשִׁמְשׁ אֲשֶׁמוּ זֶה רַחֲמִין. וְעוֹד כִּי אֲדוּנִי יוֹסֵף מְרִים הִיָּה. וְהַנֶּכֶן זַעֲמִי שְׂכַל אֲשֶׁר לוֹ הִיָּה צִידוֹ חוֹץ מִן הַלָּחֵם שֶׁלֹּא הִיָּה אֲפִילוֹ נוֹגַע זֶו בְּצַבּוֹר הַאוֹמֹת עֲנִי כִּי הִנֵּה מְפֹרָשׁ כִּי לֹא יוֹכְלוּ הַמְצָרִים לֵאכּוֹל אֹת הַבְּכוֹר וְחִמָּה גְדוּלָה מִן הַלְּבָנָה, לֹא קָשִׁיָּא דֵּהָא כְּתִיב וַיִּתֵּן יָד וְכֹתִיב וְאַחֲרַיִם יֵצֵא אַחֲרָיו. וְהִנֵּה לְדַעְתָּם הִיָּה שֵׁם הַלְּבָנָה לְפָרֵץ מִפְּנֵי מַלְכוּת בֵּית דָּוִד, וְהָיוּ תְּאוּמִים כִּי הַלְּבָנָה מוֹתֵאמֶת בַּחֲמָה, וְהִנֵּה פָּרֵץ תְּאוּם לְזֶרַח הַנּוֹתָן יָד, וְהוּא בְּכוֹר בְּכַח עֲלִיּוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תְּהִלִּים פֶּט כח) אֵף אֲנִי בְּכוֹר אֲתַנְהוּ. וְזֶהוּ מֵאֲמָרָם (ר"ה כה). בְּקָדוֹשׁ הַחוּדֶשׁ רוּד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִים. וְהַמְשַׁכֵּל יִבְיָן:
 ג-ה. כִּי ה' אֲתוּ. שֵׁם שָׁמַיִם שְׁגוּר בְּפִי, לְשׁוֹן רִש"י. וְאִינוּ נִרְאָה. אֲבָל וִירָא אֲדוּנִי כִּי ה' אֲתוּ, כִּי יִצְלִיחוּ מַעֲשֵׂיו בְּכָל עֵת יוֹתֵר מִכָּל אָדָם וְיִדַּע כִּי מֵאֵת אֱלֹהִים הוּא לוֹ. וְכֵן (לַעֲלֵי כו כח) רָאָה רֵאִינוּ כִּי הִיָּה ה' עִמָּךְ. וַיִּמְצָא חֵן בְּעֵינָיו וְשִׁמוֹ מִשְׁרַת לְעַצְמוֹ וּפְקִיד עַל בֵּיתוֹ. וְכָל יֵשׁ לוֹ נִתָּן בִּידוֹ, לְהִיּוֹת פְּקִיד וְנִגִיד עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּבֵית וּבִשְׂדֵה:

ספורנו

בעל המורים

ויהי בבית אדוניו המצרי. עומד לשרת כחור אדוני ולשון היה כמו עמד כמו והיה שם ויהיו שם כאשר צוני ה': (ד) וישרת אותו. בדברים הצריכים לגופו: (ו) ויעזב כל אשר לו. בלי

שגרם יהודה ליוסף שהולכווה שמה למצרים הוצרך גם הוא להוריד נתינין שמה: (ד) וכך יש לו נתן בידו. ס"ת לשונו מלמד שכל הנראל ולמד לו שזעם לשון ולכן הללים צידו:

אור החיים

בלי יקר

ג-ו. ויהי בבית אדוניו וגו'. הנה יסדר הכתוב הדרגות המעלות אשר העלה ה' אותו, כי מקודם כשקנאו נתנו לעבוד עבודת עבדים העובדים עבודת סוץ, כי הגדולים לא יעמידו לשרת צנמיהם אלא אשר יהיה איש ראוי ומצליח, ולזה נזהר ה' אתו את ההצלחה וזוהי היתה לא נתפשטה הצלחתו לזולתו, ואח"כ ויהי איש מצליח לזולתו, כי מצליח לשון מפעיל שגרם הצלחה גם לאדוניו עד שהיה ה' גם עם אדוניו, ואח"כ ויהי בבית אדוניו, ויהי ה' גם בבני ביתו של אדוניו, וכל כך דבקה ההצלחה לרגלי יוסף עד שמן יוסף נתפשטה אל אדוניו, ומן אדוניו אל שאר בני ביתו שהיו דרים אצל אדוניו, נמצא שגם אדוניו היה מצליח לאחרים. וירא אדוניו כי ה' אתו היינו אתו ממש, על זה השיעור המופלג עד שכל אשר הוא עושה רצה לומר מה שהאדון עושה ה' מצליח בידו, כי ממנו נתפשטה ההצלחה גם לבני ביתו, כי ה' גם אתו עם האדון, לפיכך וימצא יוסף חן בעיניו ויפקידהו על ביתו, עשה אותו פקיד על כל בני ביתו יען כי מן יוסף באה להם ההצלחה, וכל אשר יש לאדון נתן בידו כי מן יוסף באה ההצלחה על כל אשר יש לו:
 (ה) ויהי מאז וגו'. הזכיר ג' מיני ממשלה שנתן לו בזה אחר זה, כי מאז היינו בראשית הצלחתו כשדבקה השכינה וההצלחה במעשה ידי יוסף לבד, בפעם ההוא הפקיד אותו בביתו, אבל לא על ביתו כי לא נתן לו עדיין ממשלה על כל בני ביתו, רק היה פקיד בביתו על מעשה ידי עצמו. עוד מעט כי ראה אדונו שממנו נתפשטה ההצלחה אליו עד שהיה ה' אתו עם האדון, אז עשאו פקיד על כל אשר יש לו וזה חלוקה שניה.

אוֹכַל וַיְהִי יוֹסֵף יִפְה־תֹאֵר וַיִּפֶּה
 מִרְאָה: שִׁי ז וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אִשְׁת־אֲדֹנָיו אֶת־
 עֵינֶיהָ אֶל־יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שִׁכְבָּה
 עִמִּי: ח וַיִּמָּאֵן וַיֹּאמֶר אֶל־אִשְׁת־
 אֲדֹנָיו הֲנָן אֲדֹנָי לֹא־יָדַע אֶתִּי
 מִה־בְּבֵית וְכֹל אֲשֶׁר־יֵשְׁלוּ נָתַן
 בְּיָדִי: ט אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה
 מִמֶּנִּי וְלֹא־חָשַׁךְ מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי
 אִם־אוֹתָךְ בְּאִשְׁרֵי אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאִיךָ אַעֲשֶׂה הַרְעָה

הוא אכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה: ז ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכב עמי: ח ויאמץ ויאמר לות אתת רבניה הא רבני לא ידע עמי מה דביתא וכל די אית ליה מסר בידי: ט ליתוהי רב בביתא הדין מני ולא מנע מני מדעם אלהין יתיך בריל את אתתיה ואכדין אעביד בישתא רפתא

תולדות אהרן ותשא אשת. נזיר כג. הוריות י: איננו גדול. עקידה שער נג ואיך אעשה. ערכין טו:

רש"י

שפתי חכמים

ח דאם לא כן מה ענין זה לכאן. (מ"י), קשה לרש"י דככל מקום ויהי פירושו שנחמה עכשיו לא קודם לכן, ויוסף משעת לידתו היה יפה תואר ומסתמא גם יפה מראה, ועל זה תירץ כיון שראה עצמו מושל ולא עשה זה קודם לכן: א מדכתיב לעיל (ל"ג ל"ג) חיה רעה אכלתהו, והיינו דקאי על אשתו של פוטיפרע כדפירש"י לעיל (שם ד"ה חיה), לכך קרי לה בלשון חיה, ומה שכינה אותה בשם דוב כי

ויהי יוסף יפה תאר. כיון שראה ענינו ת מושל המחיל אוכל ושומה ומסלמל בשערו (נ"ר) אמר הקנ"ה לביך מתחבל ולמה מסלמל בשעריך אני מגרה בך את א הדוב. מיד: (ז) ותשא אשת אדוניו וגו'. כל

בעל הטורים

(ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל. נגימטריא היא לשמו:

ספורנו
 שיצטרך לכיון חשבון: ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. אחר שהפקיד אותו באופן זה על הפך שהיה מתחלה שהיה עובד בעבודה קשה כאמרו הסירותי מסבל שכמו כו': (ז) ותשא אשת אדוניו. בשביל יופיו שאמר למעלה: (ט) כי אם אותך באשר את אשתו. בענין האשות בלכר חשך אותך ממני:

דעת זקנים

הספר: (ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל וגו'. נפרשם ויהי מקץ

רשב"ם
 כי אם הלחם אשר הוא אוכל. לא היה מעיין ומביט כלל בכל צרכי ביתו מהיכן בא לו עד שעה שרואה את מאכלו על השלחן ואוכלו. כל מיני מאכל קורא אותו לחם כדכתיב עבד לחם רב. וכן כי לפני לחמי אנחתי תבוא. מאכלי. לא ידע אתו. מכל צרכי ביתו לא היה רואי רק בשעת אכילה: (ט) ולא חשך ממני. מלהיות שליט על הכל כי אם אותך:

מנחת שי

(ו) אשר הוא אוכל. דין לחוד מלא וא"ו באורייתא: יפה תואר. במקף ובלא מאריך במלת יפה כן הוא במדוייקים ובכ"א בחילופים כתיב: מראה. במ"ק כ"י כתיב בגליון בהללי מראה כצירי: (ז) ויהי אחר הדברים האלה ותשא וגו'. בכל ס"ס אין כאן פסקא והרמב"ם כתב ויהי אחר הדברים ויהי מקץ שתייהן פתוחות וכתב שם בהגהה זאת מצאתי ויהי אחר הדברים האלה חטאו ע"כ ובמקרא כ"י כתוב כאן בתורה לא פסיק וכתב א"ת שכן עיקר אעפ"י שבהללי היא פתוחה וגם המאירי לא הכריע אך אמר להניח בו ריוח כדין פרשה סתומה: (ח) וימאן. הטעם שבמלת וימאן מורה על אסור הדבר ועל היותו נמנע אצלו ממאן בו בתכלית המיאון. שהרי מתוך הטעמים שבתורה אנו מבינים מה שלא נכתב בה כענין התנועות שבאדם שמתוכם נדע כוונת לבו. בחיי: (ט) הוה. הוי"ן דגושה:

מִדַּעַם אֲלֵהֶן אֲנִתְחִיהַ דְּשָׁכִיב גַּבְהַ וְהָוה יוֹסֵף שְׁפִיר פְּרִיָּא וַיְאִי פְּחֻזָּא: ז וְהָוה פְּתַר פְּתַגְמֵיָּא הָאֲלִין וְזִקְפַת אֲתַת רְבוּנִיהַ יַת עֵינֵה פְּיוֹסֵף וְאִמְרַת שְׁכּוּב עָמִי: ח וְסָרִיב לְמַקְרְבֵיָּא לְגַבְהַ וְאִמַר לְאֲתַת רְבוּנִיהַ הָא רְבוּנִי לֹא יָדַע עָמִי מִדַּעַם מַה בְּבֵיתָא וְכָל דְּאִית לִיָּה מָסַר בְּיָדֵי: ט לְיִיתִיהַ רַב בְּבֵיתָא הָרִין מִיָּנִי וְלֹא מָנַע מִנִּי מִדַּעַם אֲלֵהִין יְתָד מִן בְּגַלְל

אבן עזרא

רמב"ן

הענינים לחם. כי פוטופר ידע שיוסף עזרי הוא וכן אשתו אומרת ראו הציא לנו איש עזרי: ויהי יוסף יפה תאר. **כאמו:**

וְדַרְבוּתֵינוּ בּוּ מִדְּרַשׁ (ב"ר פו ה), אִמְרוּ מִלַחֵשׁ וּנְכַנְסֵם מִלַחֵשׁ וְיוֹצֵא, אִמַר לּוּ מְזוּג רֹתַחִין וְהָא רֹתַחִין, מְזוּג פּוֹשְׁרִין וְהָא פּוֹשְׁרִין, מַה יוֹסֵף, תְּבַן בְּעַפְרַיִם, חֲרָשִׁין בְּמִצְרַיִם, עַד הֵיכָן, עַד שְׂרָאָה שְׂכִינָה

עומדת על גביו, הדא הוא דכתיב וירא אדוניו כי ה' אתו:

והענין כי בעבור היות אדניו מצרי לא ידע את ה', אמרו כי בראותו הצלחתו הגדולה היה חושש כי דרך כשפים הוא כאשר בבני ארצו, עד שראה שהיה מאת עליון במראה שנראית לו בחלום או בהקיץ בעמוד ענן וכיוצא בו לכבוד הצדיק:

ו. כי אם הלחם אשר הוא אוכל. לשון נקיה, כדברי רבותינו (ב"ר פו ו). ורבי אברהם אמר כי כל אשר לו היה ביד יוסף חוץ מן הלחם אשר הוא אוכל שלא היה אפילו נוגע בו בעבור היותו עברי, כי כן היה משפט המצרים את העברים שלא יגעו במאכלם, כי תועבה היא למצרים. ואפשר שהוא כן:

או יהיה פירוש הכתוב כי לא ידע אדוניו את יוסף מאומה שיקח מכל אשר לו, רק את הלחם לבדו אשר יאכל יוסף, לא לשאר הנאות כאשר יעשו הבחורים, ולא לאסוף לו עושר ונכסים. כענין שנאמר (ש"א כט ג) ולא מצאתי בו מאומה מיום נפלו עד היום הזה. ו"לא ידע אתי מה בבית" (פסוק ט) ענין אחר, שלא ישגיח לדעת מה אתו בבית, כי "לא ידע אתו מאומה" לשון שולל, ו"מה בבית" יקיים:

ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. הזכיר זה בכאן לומר כי בעבור יפיו נשאה אשת אדוניו אליו את עיניה. ורש"י כתב כי בעבור שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו וכו':

ח. וימאן ויאמר אל אשת אדניו. סיפר הכתוב כי מאן לעשות כרצונה אף על פי שהיא גברתו אשת אדוניו, והוא ירא ממנה, כי היה ירא את השם יותר. וזה טעם, אל אשת אדניו:

אור החיים

בלי יקר

ועל חלוקה שלישית אמר ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה, ולפנים לא היתה בשדה כי אם בבית, על כן ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף וגו'. ועל חלוקה שלישית זו כבר אמר ויפקדהו על ביתו, שהשליטו על כולם: דבר אחר ויהי בבית אדוניו המצרי, היה דרכו להיות יושב אהלים, כי כל איש מוצלח יש לו אוהבים רבים ודרכו לילך בסעודות ושמחות, וזה מחמת צער של אביו לא הלך אנה ואנה והיה תמיד בבית אדוניו ולא הלך אחר אחוזת מרעיו, על כן הפקידו אדוניו על ביתו, ואע"פ שהיה בביתו מכל מקום בירך ה' לרגלו אפילו מה שבשדה אע"פ שלא דרכו שם רגליו, ובראותו גודל הצלחתו על כן ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף:

(ו) **כי אם הלחם אשר הוא אוכל.** פירש רש"י היא אשתו, כמו שנאמר ולא חשך ממני מאומה כי אם

צנית אדוניו המצרי משומרי הצית, והוא אומרו יהי צנית אדוניו ולא צשאר עבודות. ועוד לו מדרגה אחרת, כשראה אדוניו וגו' וישרת אותו פירוש יסוד לשרת אותו צמוד, שבו יהיה חסוד ולא יחיה חיי ער כחיי העבדים השפלים. ועוד לו ויפקדהו על ציתו הרי זה קנה מעלה על כל קנין אדונו. ועוד לו ויעזוב כל אשר לו וגו', ועוד לו שלא ידע אהו וגו', שלא היה יודע הנכנסים והיוצאים, ונעשה הוא שליט פירוש מיוודמו"ו בלע"ז בכל קנין המצרי:

ט. **באשר את אשתו.** פירוש לא שחשך אותך ממני צנו לנא לנא לנא שאת אשתו הוא הדבר המחשך אותך ממני. או לשלול לנא המעלה:

ואיך אעשה וגו'. פירוש כי צנה אני מפסיד כל הטוב המושג אללי, ועוד אני מחסיר עמי ממקור הנשמות כי דבר זה הוא חסור גם לצני נח, והוא אומרו וחטאתי לאלהים:

אותך כאשר את אשתו, וקרא לאשתו בכינוי לחם כי כמו שהלחם משביע לכל חי יותר מן כל דבר הון, כך בעילות של היתר משביעים אותו אבר, לאפוקי בעילות של איסור אינן משביעים, כאמרו רז"ל (סוכה נב): אבר קטן משביעו רעב, ואמרו רז"ל (סנהדרין עה). שניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה, כי אין יצרו תוקפו כי אם בדבר איסור, ולכך אמרו רז"ל (סוטה ד): כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש ככר לחם ואינו מוצא

הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטְאתִי לְאֱלֹהִים:
 וַיְהִי כַדְבָּרָה אֶל-יוֹסֵף יוֹם | יוֹם
 וְלֹא-שָׁמַע אֵלָיָה לְשֹׁכֵב אֶצְלָה
 לְהֵיוֹת עִמָּה: יא וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה
 וַיָּבֹא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ
 וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת שָׁם
 בַּבַּיִת: יב וְתַתְּפֹשֶׂהוּ בְּבִגְדּוֹ לֵאמֹר
 שֹׁכֵב עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בַּיְדָה וַיִּנֶּם

הָדָא וְאַחֹב קָדָם יי:
 וְהָוָה פִּד מְלִילַת עִם יוֹסֵף
 יוֹם יוֹם וְלֹא קָבִיל מִנָּה
 לְמַשְׁכָּב לְוֹתָה לְמַהוּי
 עִמָּה: יא וְהָוָה בְּיוֹמָא הַדִּין
 וְעַל לְבַיְתָא לְמַבְדֵּק
 בְּכַתְבֵי חֲשָׁבְנִיָּה וְלִית אֲנָשׁ
 מֵאֲנָשֵׁי בֵיתָא תַפְּזֵן בְּבֵיתָא:
 יב וְאַחֲדַתִּיה בְּלָבוּשִׁיהָ
 לְמִימְרָא שְׂכִיב עִמִּי וְשִׁבְקִיהָ
 לְלָבוּשִׁיהָ בַּיְדָה וְעָרַק וּנְפַק

תולדות אהרן וחטאתי לאלהים.
 סנהדרין קט. ולא שמע אליה לשכב
 אצלה. יומא לה: סוטה ג: ע"א ה. ויבא
 הביתה. שבת מט: סוטה לו:
 ותתפשהו. סוטה שם

רש"י

שפתי חכמים

מקום שנא' אחר סמוך: (ט) וחטאתי לאלהים.
 בני נח נטוּו על העריות: (י) לשכב אצלה. אפי'
 ב בלל משמיש: להיות עמה. לעוה"נ: (יא) ויהי
 כהיום הזה. כלומר והי כאשר הגיע יום מיוחד יום
 לחוק יום איד שלהם שהלכו כולם לבית ע"א אמרה אין
 לי יום הגון להזקק ליוסף כהיום הזה אמרה להם חולה
 אני ואיני יכולה לילך (מנחומא): לעשות מלאכתו.
 רב ושמואל חד אמר מלאכתו ממש וחד אמר לעשות
 נרכיו עמה ג אלא שנראית לו דמות דיוקנו ד של אביו

מה הרוב הזה אין לו מנוחה (קידושין ע"ב) כי תמיד מנענע את עצמו,
 כך אשת פוטיפרע לא היתה לה מנוחה כי היתה מחזרת אחר יוסף
 להבעל לו: ב דאם לא כן למה לא כתיב לשכב עמה כמאמר שכבה
 עמי. (נח"י), קשה דאם לשכב אצלה אפילו בלא תשמיש, מאי זה
 דקאמר להיות עמה לעולם הבא על מה יענש, ואפשר דהכי קאמר
 ולא שמע אליה לשכב אצלה אפילו בלא תשמיש, שהיה מתיירא
 שמא יתגבר יצרו עליו לשמש עמה וירד בגיהנם: ג פירוש שם
 בתוספת (סוטה ל"ו: ד"ה לעשות) מדכתיב ויבא הביתה שהוא מלשון
 ביאה, דהוה ליה למימר ויהי כהיום הזה ואין איש וגו': ד תוספות
 (שם ד"ה כאותה) בשם רבי משה הדרשן מדכתיב ואין איש מאנשי
 הבית שם בבית, משמע דאיש מאנשי הבית לא היה בבית, אבל
 איש אחר היה בבית, ועל כן צריך לומר דיעקב היה, כדמשמע
 בפרשת ויחי בפירוש רש"י (לקמן מ"ט כ"ד ד"ה מיד) וק"ל.

ספורנו

בעל הטורים

הרעה הגדולה הזאת. לשלם רעה תחת טובה: להיות עמה.
 ביחוד: (יא) כהיום הזה. שנתנה עיניה והתאוה לו: ויבא
 הביתה. נכנס לחדר שלא ידע שהיתה היא שם: שם בבית.
 באותו החדר: (יב) וינם. מן החדר פן יגבר עליו יצר הרע:

(י) להיות עמה. בני' לתוך גיהנם: (יב) בבגדו. נ' נמס' עי' צפ'
 משפטים:

רשב"ם

דעת זקנים

(י) להיות עמה. נזהר היה אפילו להתיתד עמה עד שאירע מעש'
 שנשאר יחידי בעל כרחו לעשות מלאכ' צורכי הבית כדרכו ואירע
 באותו יום שלא נותר איש בבית ומדרש אגדה שהלכו לראות
 נילוס נהר מצרים שעלה על כל גדותיו:

כי לא יוכלון המנצים לאכול וגו' ולקמן כשאמר ולא הפך ממני
 מאומה כי אם אותך וגו' לא חשש להזכיר הלחם: (יב) ותתפשהו
 בבגדו. מדרש אלמלא שכתוב נאשה לנה אסורים יהיה היתה מופשת
 אדם בשוק שהרי נגזרות שנאומות כתיב כאן ותתפשהו בבגדו
 לאמר שכבה עמי ושניס עשר חדש היתה מתגרה בו שנאמר ויהי
 כדברה אל יוסף יום יום ואין יום יום אלא שנים עשר חדש עשר
 וכונן פניו בקרקע והיא עשמה לו מעשה של כרול תחת זקנו שלא יוכל להרכין שנאמר' ענו ונכל רגלו כרול צאה נפשו אמרה לו למה אין
 אשה שומע לי ולא אשה איש אני ואין איש יודע בנו אמר לה אפילו הפננים שלכם אסורות לנו נשואות לא כל שכן משל לעכו"ם שאמר
 לישאל כל לאכול עמי ואני מאכילך יפה צער חזר שמן אמר לו ריקה אפילו צער שחוטת שלכם אסור לנו צער חזר לא כ"ש כיון שראתה
 כך אמרה לו אם אינך שומע לי הריני חונשך צבית האסורים אמר לה ה' מחיר אסורים הריני מעורר עימך אמר לה ה' פוקח עורים
 הריני כורמת קומתך אמר לך ה' זוקף כפופים הריני משילך לכל הנריות ה' אוהב לדיקים הריני מוכר' אותך בארץ רחוקה ה' שומר את

דָּאָנָה אֵינְתִּיתִּיהּ וְאִיכְדִין אֶעְבִּיד בְּשֵׁתָא רַבְתָּא הָדָא וְאַחוּב קָדָם יְיָ: וְהוּהוּ פְרִי מְלִילַת
עִם יוֹסֵף יוֹמָא דִּין וְיוֹם מְתָרָא וְלֹא קָבִיל מִינָה לְמִשְׁבּוּב גַּבְהָ לְמַהוּי מְתַחֲיִיב עִמָּה בְּיוֹם
דִּינָא רַבָּא לְעֵלְמָא דְאַתִּי: יָא וְהוּהוּ בְּיוֹמָא הָדִין וְעַל לְבֵיתָא לְמִיכְחוּשׁ פְּפִנְקְסִי חוּשְׁפִּנְיָה
וְלִית אַנְשׁ מְאִינְשֵׁי בֵיתָא תַמָּן בְּבֵיתָא: יֵב וְאַחְדְּתִיָּה בְּלְבוּשֵׁיהּ לְמִימַר שְׂכּוּב עִמִּי וְשִׁבְקִיהּ

פ"י יונתן

במורה הלל מ' מלאכות כחוב במורה לכן חרגומו שאינה מלאכה ממע
דוק:

(יא) פ"י בחוש בסנקסיה. פירוש למפש וכדמרגס אונקלס דיוקו דלי היה
מלאכה ממע למה תשיב גמ' נפ' כמה טומנין במנין ל"ט מלאכות הכמונים

רמב"ן

אבן עזרא

מ. וְחַטָּאתִי לְאֱלֹהִים. בני נח נצטוו על העריות, לשון
רש"י. ונכון הוא, רק בעבור חסרון דעת הנשים
הקדים אליה כי הדבר בגידה באדוניו אשר בוטח בו,
ואחרי כן אמר כי יש בענין עוד חטא לאלהים:

(י) לְשֹׁכֵב אֶצְלָה. אפי' לשכב במקום קרוז ממנה: או
להיות עמה. לדבר שומות:

ויתכן לפרש עוד, וחטאתי לאלהים בבגידה הזאת כי
רעה גדולה היא שיהיה בה לי חטא לפני
האלהים, כי עיניו בנאמני ארץ (תהלים קא ו), ולא לפניו
בוגד יבא, ודברו אמת, רק לא הזכיר אסור הערוה כי
דבר עמה כדרך הנשים:

(יא) ויהי כהיום הזה. משבוע אחד מהיום שהחלה
לדבר לו שכנה עמי או מחדש אחד או אחר
שנה תמימה והוא הנכון צעני: לעשות מלאכתו.
מלאכת הבית או הממון כי פקיד היה על הכל. ודרכ
ואין איש דברי ימיד:

י. וטעם לְשֹׁכֵב אֶצְלָה כדברי רבי אברהם אפילו שישכב אצלה בסמוך, היא בבגדה והוא כבגדו, או להיות
עמה לדבר שיחות, כי לא מצאנו "אצלה" על המשגל, רק עמה או אותה, שכבה עמי, אם שכוב ישכב
איש אותה (ויקרא טו כד), והנשים חשכבנה (זכריה יד ב):

יב. ויעזוב בגדו בידה. לכבוד גברתו לא רצה להוציאו מידה בכחו הגדול ממנה, והסיר אותו מעליו, כי היה
בגד שיתעטף בו כמעיל וצניף. והיא בראותה כי הניח בגדו בידה פחדה פן יגלה עליה לבני הבית או
לאדניו והקדימתו אליהם לאמר כי הפשיט בגדו לשכב עמה, ובראותו כי הרימותי קולי נכהל לברות. וזה

כלי יקר

אור החיים

שנאמר (משלי ו כו) כי בעד אשה זונה עד ככר לחם,
וענשו מדה כנגד מדה לפי שעזב את אשתו שנקרא
לחם ודבק בזונה שאינה לחמו על כן יחסר לחמו:
ויש אומרים לחם זה הוא לחם ממש, כי תועבה
למצרים לאכול לחם את העברים. ולפי זה נוכל
לפרש מה שנאמר ולא ידע אתו מאומה שקאי על
יוסף, כי אע"פ שעזב כל אשר לו ביד יוסף והיה יוסף
יכול לאכול מכל מיני מעדנים ומי ימחה בו שהרי
הכל היה בידו, מכל מקום לא ידע יוסף אתו מאומה
שלא נהנה מכל פת בג אדוניו כי אם הלחם אשר הוא אוכל, פת במלח לבד אכל כדרכה של תורה, ואע"פ
כן ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה כבראשונה וזיו אפוהי לא אשתני, כמו שקרה לדניאל וחביריו. ובזה
מתורץ מה שמקשים וכי עכשיו נעשה יפה תואר ומראה והלא כבר היה לעולמים כן, אלא שלרבותא נקט
כאן שלא נשתנה מחמת שלא רצה להתגאל בפת בג אדוניו:

ועוד יראה כי אין לה לטעון כי חסמיר הדבר ולא ידע
אדונו ונמצא עומד במצבו בלין מחסור, לזה אמר
וחטאתי לאלהים והוא שעשאתי במצב זה וממנו לא יסתר
דבר, ונמצא מפסיד מצבו הטוב:

יב. ותתפשהו וגו' לאמר וגו'. פירוש המורה מגדמ
כוונתה בתפיסת הנגד שכוונתה לאמר וגו', אבל היא
לא אמרה כלום אלא שלמה ידה לחופסו להכריחו קום
עשה:

(י) לְשֹׁכֵב אֶצְלָה לְהוֹת עִמָּה. פירש רש"י לשכב אצלה אפילו בלא תשמיש. כי אולי יש חילוק בין אצלה
לעמה, ומכל מקום היא תבעה זה דאם לא כן מי ביקש זאת מידו, ואולי יש סמך לזה ממה שנאמר ויהי
כדברה אליו יום יום ולא פירש מה דברה, אלא ודאי כך פירושו כי מתחילה אמרה שכבה עמי ממש וימאן
וגו', ואח"כ בקשה לפחות לשכב אצלה בלא תשמיש, ואם תירא שמא קריבה זו תביא לידי מעשה, על זה
אמרה הרי יום עכשיו ואין דרך העולם לשמש ביום ולא שמע אליה, ואח"כ ביקשה לפחות יתיחד עמה
בחדר כי אין לחוש למעשה כי יום הוא כאמור, וזהו שנאמר כדברה אליו יום יום, ששאלה שני שאלות בזה
אחר זו ותלתה שניהם ביום, ולא שמע אליה לשאלה ראשונה לשכב אצלה בלא תשמיש, וגם לא לשאלה
שניה להיות עמה בחדר אחד. ויהי כהיום הזה, בעיצומו של יום שלא היה ירא פן תבקש ממנו המעשה כי
כבר אמרה שאין דרכם לשמש ביום, לפיכך ויבא הביתה לעשות מלאכתו, אע"פ שלא רצה אפילו להתייחד

לְשׁוּקָא: יג וְהוּהּ כַּד חֲזוּת
 אַרְי שְׂבָקִיָּה לְלִבּוּשִׁיָּה
 בִּידָה וְעָרַק לְשׁוּקָא:
 יד וְקָרַת לְאֲנָשֵׁי בֵּיתָהּ
 וְאָמְרַת לְהוֹן לְמִימַר חֲזוּ
 אִיתִי לְנָא גְבָרָא עֲבָרָאָה
 לְחִיבָא בְּנָא עַל לוֹתִי
 לְמִשְׁכַּב עֲמִי וְקָרִית בְּקֹלָא
 רַבָּא: טו וְהוּהּ כַּד שָׁמַע
 אַרְי אַרְימִית קָלִי וְקָרִית
 וְשְׂבָקִיָּה לְלִבּוּשִׁיָּה לוֹתִי
 וְעָרַק וּנְפַק לְשׁוּקָא:
 טז וְאַחַתְתִּיָּה לְלִבּוּשִׁיָּה
 לְוֹתָהּ עַד דְּעַל רִבּוּנִיָּה
 לְבֵיתָהּ: יז וּמְלִילַת עֲמִיָּה
 כְּפִתְנָמְיָא הָאֲלִין לְמִימַר
 עַל לוֹתִי עֲבָדָא עֲבָרָאָה
 דִּי אִיתִיתָא לְנָא לְחִיבָא
 בֵּי: יח וְהוּהּ כַּד אַרְימִית
 קָלִי וְקָרִית וְשְׂבָקִיָּה
 לְלִבּוּשִׁיָּה לוֹתִי וְעָרַק
 אֲשֶׁר־הִבְאֵת לָנוּ לְצַחֵק בֵּי: יח וְיִהִי כַּהֲרִימִי קוֹלִי
 וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיֵּנֶם הַחוּצָה: יט וְיִהִי

וַיֵּצֵא הַחוּצָה: יג וְיִהִי כַּרְאוֹתָהּ
 כִּי־עָזַב בְּגָדוֹ בִּידָה וַיֵּנֶם הַחוּצָה:
 יד וְתִקְרָא לְאֲנָשֵׁי בֵּיתָהּ וְתֹאמַר
 לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ
 עֲבָרִי לְצַחֵק בְּנוּ בָא אֵלַי לְשֹׁכֵב
 עִמִּי וְאֶקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל: טו וְיִהִי
 כְּשָׁמְעוּ כִּי־הֲרִימֹתִי קוֹלִי וְאֶקְרָא
 וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיֵּנֶם וַיֵּצֵא
 הַחוּצָה: טז וְתַנַּח בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ
 עַד־־בּוֹא אֲדָנָיו אֶל־־בֵּיתוֹ:
 יז וְתִדְבֶּר אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 לֵאמֹר בָּא אֵלַי הָעֶבֶד הָעֲבָרִי
 אֲשֶׁר־הִבְאֵת לָנוּ לְצַחֵק בֵּי: יח וְיִהִי כַּהֲרִימִי קוֹלִי
 וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיֵּנֶם הַחוּצָה: יט וְיִהִי

רש"י

שפתי חכמים

וכו' כדאיתא במסכת סוטה * (יד) ראו הביא לנו.
 הכי זה לשון קצרה הביא לנו ולא פירש מי הביאו ועל
 צעלה אומרת כן: עבררי. (צ"ר) מעצר הנהר ה מצני עבר: (טז) אדניו. של יוסף: (יז) בא אצ"י. ללמק צי העצד
 * 71 17

ה (ג"כ), אף על גב דלעיל פרשת לך לך בפסוק (י"ד י"ג) ויגד לאברהם
 העברי, פירש רש"י (שם ד"ה העברי) שבא מעבר הנהר לכד, ולא פירש
 צעלה אומרת כן: עבררי. (צ"ר) מעצר הנהר ה מצני עבר: (טז) אדניו. של יוסף: (יז) בא אצ"י. ללמק צי העצד
 * 71 17

אבן עזרא

רמב"ן

(יד) הביא לנו. צעלי:

טעם ויהי כראותה כי עזב בגדו. ולכן לא הגידה היא
 ויעזוב בגדו בידי, רק אמרה לאנשי ביתה ולבעלה
 ויעזב בגדו אצלי:

יד. וטעם ראו הביא לנו איש עברי. כי העברים שנואי המצרים המה, ולא יוכלו לאכל אתם לחם כי תועבה
 היא להם (להלן מג לב), ולא יקנו מהם רק לכורמים וליוגבים, ולא יכאו בביתם. ולכן אמרה, הנה עשה

לְלוּבוּשִׁיהָ בִּידָה וְאַפֶּק לְשׁוּקָא: יג וְהָוּה כְּדֵי חֶמֶת אַרוּם שְׁבַק לְלוּבוּשִׁיהָ בִּידָה וְאַפֶּק לְשׁוּקָא: יד וְרַמַּת חֶלְבוֹנָא דְבִיעֵתָא בְּדַרְגָּשָׁא וְקָרַת לְאַנְשֵׁי בֵּיתָהּ וְאַמְרַת חֲמוּן שְׂכַבְתָּ וְרַעָא דְאַטִּיל דִּין דְאַיִתִּי רִיבּוֹנָכוֹן לְנָא גְבַר עֲבָרָאִי לְמַגְחוּךְ בְּנָא עַל לְוֹתִי לְמִשְׁפּוֹב עֲמִי וְקָרִית בְּקֶלָא רְמָא: טו וְהָוּה כַּד שְׁמַע אַרוּם אַרְיִמִית קָלִי וְקָרִית וְשְׁבַק יֵת לְבוּשִׁיהָ לְוֹתִי וְאַפֶּק לְשׁוּקָא: טז וְאַנְחַת לְבוּשִׁיהָ גְבַה עַד דְעַל רְבוּנִיהָ לְבֵייתִיהָ: יז וּמְלִילַת לִיָּה כְּפַתְגָּמִיא הָאֵלִין לְמִימַר עַל לְוֹתִי עֲבָדָא עֲבָרָאִי דְאַיִתִּיתָא לְנָא לְמַגְחוּךְ פִּי: יח וְהָוּה כַּד אַרְיִמִית קָלִי וְקָרִית וְשְׁבַקִּיהָ לְלוּבוּשִׁיהָ לְוֹתִי וְעָרִיק יֵת וְהָוּה כַּד אַרְעִימִית קָלִי:

פ"י יונתן

(יד) חֶלְבוֹנָא דְבִיעֵתָא. פִּירוּשׁ לִזְכַּן הַכִּנְיָה מֵרֵאשִׁיתוֹ כַּסְכַּת זֶרַע: בְּדַרְגָּשָׁא. נִמְטָה וְדִיק מִדְּכַמֵּינֵי לֹאֵו מֵה:

ספורנו

בעל המורים

ויצא החוצה. בהיותו חוץ מן החדר יצא לאטו בלתי תנועת ניסה שלא ישאלוהו מה לך כי תנוס ומי רודפך אבל היא שראתה שיצא מן החדר בתנועת ניסה יראה שמא עשה כך חוץ לחדר ושאלוהו והגיד לפיכך: (יד) ותקרא לאנשי ביתה. לזכות את עצמה אמנם כאשר ראתה שחוץ לחדר לא רץ וזה ראו גם אנשי ביתה אמרה להם וינס ויצא החוצה כמו שהיה באמת אבל לבעלה שלא ראה הדבר אמרה וינס החוצה להורות שעשה תנועת הניסה גם בחוץ להמלט מאנשי ביתה וזה לאמת ענין השקר שלה: לצחק בנו. בעניני צחוק שמתוכם ניכר שבא אלי לשכב עמי:

(טו) הרומותי. נ' נמס' עיין צפ' לך לך:

רשב"ם

דעת וקנים

(יד) ואקרא בקול גדול. לפי שאתם רחוקים ממני שאילו לא הרומותי קולי היה שוכב עמי בעל כרחי: שהים ינוס מפני ארון שלך זהו שאמר הכתוב הים ינוס מה ראה ארונו של יוסף

גרים כיון שראתה כך אמרה למכשו צניח האסורין ואלמלא הכומרין שדנוהו לזכות כמו שאפרש צפ' ויגש צעז"ה היו דנים אותו ככל אלו: (טז) וינס ויצא החוצה. אמר לו הקב"ה זכות וינס. נחייך

אור החיים

כלי יקר

יד. ותקרא לאנשי וגו'. ללד שידעה לדק יוסף צעניו אדונו ולא יאמין לדבריה, לזה נתכוונה ותקרא להם שהם יאמרו צבוא אדוני יוסף, והוא אומרו "לאמר", ובערה צם אש הקנאה להעיד, והוא אומרו ראו הציא לנו וגו' לצחק בנו, שמתחם צנרתה כי גם עליהם גדלו והוא איש נכרי:

עמה היינו בהיותו בטל ממלאכה, אבל עכשיו שהלך לעשות מלאכתו חשב יוסף שלא תבקש ממנו דבר כדי שלא יתבטל ממלאכת הבית, כי בעלה יתלה בה לאמר למה לא זרזת את העבד על המלאכה, ואפילו הכי ותתפשהו בכבודו, וחזרה לשאלה הראשונה לאמר שכבה עמי ממש:

או ירצה צאומרו "ראו" כי יעידו על הדברים כי כן ראו, והוא אומרו לאמר ראו, גם נתחכמה להתרעם נגד הצעל שזכה אם יליך טובה עליו תאמר אף זו מן התוכחות עליך מלונמי:

(יב) וינס ויצא החוצה. לא נאמר וינס החוצה לפי שההולך ברחובות קריה במרוצה מרגישין בו העולם למה רץ ועל מה הוא רץ, על כן לא הלך במנוסה כי אם בבית עצמו, וכשיצא מן הפתח יצא כדרכו בלא מרוצה. ודרשו רז"ל (תנחומא ט) הים ראה וינס מה ראה, ראה ארונו של יוסף שנאמר בו וינס ויצא החוצה, לפי שאמרו רז"ל (כתובות ל:) אע"פ

ז. ותדבר אצלו וגו' לאמר. פירוש אומרו לאמר, כי כן יאמרו אנשי הצית עדים צדצר, ולזה תמצא שלא חרה אפו על יוסף אלא על מה שנתנה חוק לדבריה מהודעת הזולת, והוא אומרו כשמוע אדוניו וגו' לאמר כדברים וגו', כי לא היה צריך הכתוב לומר אלא כשמוע אדוניו דברי אשתו, אלא נתכוין לומר שלא חרה אפו אלא כשמוע שיש מגידים על הדברים, והוא אומרו לאמר כדברים וגו', עוד יתבאר צממוך: לאמר כדברים וגו'. פירוש לא שהאמין צה כי כדבריה כן היה, אלא ללד שאמרה אשתו כן עשה תנועה קטנה, ולזה לא יסרו ולא עשה לו דבר כמשפט הנעשה לעבד הנותן עיניו באשת אדוניו:

מנחת שי (יד) הביא לנו. המירכא בה"א: (טז) ויהי כשמעו. במקצת מדוייקים רפה כדינו ובקצתם בדגש ולא ידעתי למה: (יז) לצחק בי. החי"ת בסגול: (יח) כהרימתי. הה"א בשוא ופתח: ויעזב בגדו. במקצת ספרים ויעזב בשופר הפוך בגדו בפשט: אצלי. בוקף קטן: וינס. בטפחא ובס"ס ויעזב במירכא בגדו [צ"ל בתיביר] אצלי בטפחא וינס במירכא:

מנחת שי

(יד) הביא לנו. המירכא בה"א: (טז) ויהי כשמעו. במקצת מדוייקים רפה כדינו ובקצתם בדגש ולא ידעתי למה: (יז) לצחק בי. החי"ת בסגול: (יח) כהרימתי. הה"א בשוא ופתח: ויעזב בגדו. במקצת ספרים ויעזב בשופר הפוך בגדו בפשט: אצלי. בוקף קטן: וינס. בטפחא ובס"ס ויעזב במירכא בגדו [צ"ל בתיביר] אצלי בטפחא וינס במירכא:

כְּשָׁמַע אֲדָנָיו אֶת־דְּבַר־יְהוָה
אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו לֵאמֹר כְּדַבְרִים
הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עֲבָדְךָ וַיַּחַר אַפּוֹ:
כ וַיִּקַּח אֲדָנִי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ
אֶל־בֵּית הַפְּהֵר מְקוֹם אֲשֶׁר־
אֶסְוִרִי (אֶסְוִרִי קרי) הַמֶּלֶךְ אֶסְוִרִים
וַיְהִי־שֵׁם בְּבֵית הַפְּהֵר: כֹּא וַיְהִי
יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד
וַיִּתֵּן חָנוּן בְּעֵינָיו שֶׁר בֵּית־הַפְּהֵר:
כב וַיִּתֵּן שֶׁר בֵּית־הַפְּהֵר בְּיַד־יוֹסֵף אֶת כָּל־

לְשׁוֹקָא: יט וְהוּא כְּד שָׁמַע
רְבוּנֵיהּ יְת פְּתַנְמֵי אֶתְתִּיהּ
דִּי מְלִילַת עֲמִייה לְמִימַר
כְּפַתְנָמְיָא הָאֵלִין עֲבַד לִי
עֲבָדְךָ וְתַקַּף רְגִזִּיהּ:
כ וַנְּסִיב רְבוּנֵיהּ דְּיוֹסֵף
וַיְתִיהּ וּמְצִיָּה לְבֵית אֶסְוִרִי
אַתְר דִּי אֶסְוִרִי מְלָכָא
אֶסְוִרִין וְהוּא תַמָּן בְּבֵית
אֶסְוִרִי: כֹּא וְהוּא מִימְרָא
דִּי בְּסַעְדִּיהּ דְּיוֹסֵף וַנְּגַד
לִיהּ חֶסֶדָא וַיְהִיבֵיהּ לְרַחֲמִין
בְּעֵינֵי רַב בֵּית אֶסְוִרִי:
כב וַמְצִי רַב בֵּית אֶסְוִרִי
בְּיָדָא דְּיוֹסֵף יְת כָּל

שפתי חכמים

מבני בניו של עבר, יש לומר כיון שאברהם עצמו בא משם די לו במה שבא מעבר הנהר, אבל בזרעו לא די זה, שהם לא באו מעבר הנהר איצטריכו שניהם, וכן במה שהם מבני עבר לא די דלמה יתייחסו לעבר ולא לשם: ו רוצה לפרש דרש"י מהפך הפסוק, דכתיב בא אלי העבר העברי אשר הבאת לנו לצחק בי, דאי כדכתיב אינו מיושב דהוא לא הביא אותו כדי לצחק בה:

רש"י

העברי ז אשר הבאת לנו: (יט) ויהי בשמוע אדניו וגו'. כשעת תשמיש אמרה לו כן וזהו שאמרה כדברים האלה עשה לי עבדך עניני תשמיש כאלה: (כא) ויט אדניו חסד. שהיה מקובל לכל רואיו. לשון כלה נאה

בעל הסורים

(כ) אשר אסורי המלך אסורים. אסורי כתיב ואסורי ק' מלמד ש' שנים היה אסור על שהוציא דנה על י' אחיו ועוד כ' שנים על שאמר לשר המשקים כי אס זכרמני: אסורים. ג' נמס' כ' גני יוסף וא' ה' ממיר אסורים וזהו שאמרו חז"ל שאמרה לו אשמו של פוטיפר

ספורנו

(יט) ויחר אפו. על שהתרעמה מפני שהביא לה איש עברי לצחק בה כי אמנם לא חרה אפו על יוסף בזה שהאמין יותר לדברי יוסף אבל נתנו בבית הסהר להראות שהאמין לה לכבודה ונשתמש ביוסף בבית הסהר כאמרו ופקודו שר הטבחים את יוסף אתם:

כלי יקר

שארבע מיתות בית דין בטלו, דין ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונוכי, וידוע שהבא על אשת איש מיתתו בחנק, ומטעם זה היה משפט דור המבול בטביעת המים בעבור הזנות, וכתיב (תהלים לב ו) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, אמרו רז"ל (ברכות ח.) זו אשה וסמך ליה רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו, לפיכך יוסף שהיה גדור מעריות שנאמר וינס ויצא החוצה, היה כדאי להציל את ישראל מן שטף מי הים, וזה שאמר הים ראה ויגוס שראה מנוסתו של יוסף מפני אשת אדוניו, על כן

אור החיים

כא. ויהי ה' את יוסף ויט וגו'. פירוש כי צהשראת שכינה על האדם יושפע הנסמך מהמשרה שכינתו ממה שבו, וידוע הוא חן המקום נרוך הוא כי הוא מקור

מנחת שי

(יט) ויהי בשמע. במקרא כ"י כתוב בגליון מתחלפת קְשָׁמַע ועיין מ"ש בשופטים סימן ז': (כ) אסורי. אסירי ק' והוא הראשון מאלפא ביתא דכתיבין וא"ו באמצע חיכותא וק' יו"ד במסורה גדולה:

לְשׁוּקָא: י"ט וְהוּהּ כְּדִי שְׁמַע רְבוּנֵיהּ ית פְּתַגְמֵי אֲנִתְתִּיהּ דְּמִלִּילַת עֲמִיּה לְמִימַר כְּפִתְגָמֵי
הָאֵלִין עֶבֶד לִי עֲבָדְךָ וְתִקֵּף רוּגְזִיָּה: כ וְנָסִיב עֲטָתָא רְבוּנֵיהּ דִּיּוֹסָף מִן כּוּמְרָנָא דְכִדְקָן
דְּחִלְבוּנָא הוּא וְלֹא קָטַל יִתְיָה וְיִהְיֵיהּ כְּבִי
כ בְּבֵית חֲבוּשָׁה:
אֲסִירֵי אֲתֵר דְּאֲסִירֵי מְלָכָא אֲסִירִין וְהוּהּ תַּמָּן בְּבֵית אֲסִירֵי: כא וְהוּהּ מִימְרָא דִּי בְּסַעְדִּיהּ
דִּיּוֹסָף וְנָגַד עָלֶיהּ חִיסְדָא וְיֵהֵב רַחֲמוֹתֶיהּ בְּעֵינֵי רַב בֵּית אֲסִירֵי: כב וּמְנֵי רַב בֵּית אֲסִירֵי

פ"י יונתן

(כ) עפ"ת מן כומרני. פירוש לקח ענה מהכומרים דק"ל למה לא הרגו מלך: בדבדקן דחלבונה הוא. דש לו כדקס ט"ז דוסה מן האור ולכן נלה סולד מהאור כלאימא כהנוקין:

אבן עזרא

רמב"ן

(יט) ויחר אפּו. ואע"פ כן לא הרגו כי נספק היה הדבר אללו:

(כא) בית הסהר. לא נדע אם הוא לשון הקדש או לשון מלרס צענור שפירש לחריו ואמר מה הוא.

כמו האשחרנים שהוא לשון פרס ופירש שהס בני הרמכיס: בדרך מוסר לנשים, או בעבור שהמביא ידוע.

וכן בספר איוב במקומות רבים ידבר על השם הנכבד בסתם, בעבור דעתם שעליו ידברו. וכן ויאמר אל אבנר מדוע באת אל פילגש אבי (ש"ב ג ז), לא יזכיר האומר ולא דבר בו כלל בעבור היותו ידוע שהוא איש בשח: ויהי כשמוע אדוניו. בשעת תשמיש אמרה לו כדברים האלה עשה לי עבדך, עניני תשמיש כאלה, רש"י. וכך אמרו בכראשית רבה (פז י) רבי אבהו אמר בשעת תשמיש:

ואני תמה כי אדוני יוסף סריס היה, ואשתו בנעוריו נשאה, והם דרשו (שם פו ג) סריס פרעה, מלמד שלא לקחו אלא לתשמיש וסרסו הקב"ה בגופו. ועוד, כי איך תפגום את עצמה ותמאס בעיני בעלה לאמר לו כי זנתה באונס או ברצון, וראוי היה שיהרגנה, כי למה לא צעקה מתחילה ויברח כאשר עשתה בסוף. והנה לאנשי ביתה אמרה בא אלי לשכב עמי, לא ששכב אלא שבא לעשות כן וצעקתי וברח, וכל שכן שתסתיר הדבר מבעלה. ואם תאמר כדי שיחר אפו ויהרגהו, ודי חיוב מיתה לעבד שיכוא לאנוס אשת השר אדוניו:

ואפשר שרצו לפרש כדברים האלה, עניני תשמיש בגלוי ערוה ומשמוש ידים, לא תשמיש ממש, שהיה אדוניו סריס בגופו שבא אליו חולי שלא יתאוה כענין השחוף:

ועל דרך הפשט אין צורך, כי אין הכ"ף לדמיון בדבר אחר, ופתרונו הדברים האלה, וכמוהו (לעיל כד כח) ותגד לבית אמה כדברים האלה, וכן ובדברו עמי כדברים האלה נתתי פני ארצה (דניאל י טו). וכן רבים. או יאמר, כי בשמוע אדוניו את דברי אשתו שאמרה לו עשה לי עבדך כדברים האלה שהגדתי מיד לאנשי הבית, חרה אפו. ויתכן ששמוש הכ"ף בזה להפלגה, וכן (להלן מד ז) למה ידבר אדוני כדברים האלה, ותקראנה אותי כאלה (ויקרא י ט):

והנה מאהבת אדוניו את יוסף לא הרגו, או שהיה נס מאת השם, או שנסתפק בדבריה מדעתו צדקת יוסף. וכן אמרו בכראשית רבה (פז י) אמר לו ידע אנא דלית הוא מינך אלא שלא לערב פסולת בבני:

כ. ויתנהו אל בית הסוהר מקום אשר אסירי המלך אסורים שם. אמר רבי אברהם כי הכתוב יפרש שבית הסוהר הוא מקום אשר אסירי המלך אסורים שם, ולכן אמר כי הוא שם מצרי, כי דרך הכתוב לפרש לשון נכריה, כמו הפיל פור הוא הגורל. ולא אמר כלום. אבל ויתנהו אל בית הסוהר הידוע למלך, שהוא מקום אשר יאסרו שם אסירי המלך, לומר, כי היה זה סיבה שיכנסו עמו המשקה והאופה:

ויתכן כי טעם אסירי המלך, עבדיו ומשרתיו החוטאים לו במשפט המלוכה, כי שאר האסורים לעם ביד השופטים והשוטרים בבית סוהר אחר ינתנו. וסיפר הכתוב ששמו שם יוסף מאהבת אדוניו אתו, והכל סיבה מאת ה':

דעת זקנים

(יט) כדברים האלה וגו'. פירש"י צענת תשמיש אמר' לו כן. ומימה להרע משה דממ' סוטה פריך כתיב פוטיפר וכתיב פוטיפרע צתלה נקרא פוטיפר וכשקנה יוסף קנהו למשכנ זכור ונסמרו ונקרא פוטיפרע אלמא לא היה משמש מטתו וי"ל צענת תשמיש לאו דוקא אלל צענה שעוסק צעניני תשמיש. ועוד י"ל שלא נסתמס לגמרי אך כשהיה רוצה להזדקק עם יוסף היה מסמס. ור' אברהם פ"י כי יש שני מיני סירוס סריס חמה וסריס צנה סריס צנה לריך חימוס גדול ולינו יכול להזדקק לזכר כי אם לנקבה שהיא חמה יותר ופוטיפר סריס צנה היה:

הַאֲסִירִם אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֵּהַר וְאֵת
 כָּל־אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה
 עֹשֶׂה: כג אֵין | שַׁר בֵּית־הַסֵּהַר
 רָאָה אֶת־כָּל־מְאוּמָה בְּיָדוֹ בְּאֲשֶׁר
 יְהוּה אֵתוֹ וְאֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה יְהוּה
 מִצְלִיחַ: פ שביעי מ א וַיְהִי אַחֲרֵי
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָטְאוּ מִשְׁקָה
 מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְהָאֶפֶה לְאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם:
 נ וַיִּקְצַף פַּרְעֹה עַל שְׁנֵי סָרִיסָיו עַל שֶׁר הַמִּשְׁקִים

אֲסִירָא דִּי בְּבֵית אֲסִירֵי
 וַיֵּת כָּל דִּי עֲבָדִין תַּמָּן עַל
 מִימְרֵיהּ הוּהּ מִתְעַבֵּד:
 כג לִית רַב בֵּית אֲסִירֵי חַוִּי
 יֵת כָּל סָרְחָן בְּיָדֵיהּ בְּדִי
 מִימְרָא דִּי בְּסַעֲדֵיהּ וְדִי
 הוּא עֲבַד יֵי מִצְלָח: א וְהוּהּ
 בְּתַר פְּתַגְמֵיָא הָאֵלִין סָרְחוּ
 שְׁקִיָּא מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם
 וְנַחְתּוּמָּא לְרַבּוּנֵיהוֹן
 לְמִלְכָּא דְּמִצְרַיִם: נ וְרָגַז
 פַּרְעֹה עַל תְּרִין רַבְרַבְנֹהֵי
 מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם:
 נ וַיִּקְצַף פַּרְעֹה עַל שְׁנֵי סָרִיסָיו עַל שֶׁר הַמִּשְׁקִים

רש"י

שפתי חכמים

ומסודה שנמשנה: (כב) הוא היה עושה. כמרגומו
 צמימריה ז הוה מתעבד: (כג) באשר ה' אתו.
 בשביל ח שה' אתו: (א) אחר הדברים האלה.
 לפי שהרגילה אותה ארורה את הנדיק צפי כולם לדבר
 בו בגנותו הביא להם הקצ"ה סורחנס של אלו שיפנו
 אליהם ולא אליו ועוד שתבוא הרווחה לנדיק על ידיהם:
 חטאו. זה נמלא וצוב צפילי פוטירין פ שלו חה נמלא כרור י בגלוסקין שלו: ודהאפה. את פת המלך ואין

ז רוצה לפרש שהיה לו עבדים תחתיו והוא היה אומר להם שיעשו,
 והיינו במימריה הוה מתעבד, לא שהיה עושה מה שהיו הם צריכין
 לעשות, דאם כן היה משרת שלהם ומאי ויתן חנו בעיני שר בית
 הסוהר: ח שלא יתכן לפרש הבי"ת כמשמעו כי אחריו כתיב ואשר
 הוא עושה ה' מצליח בידו, שפירושו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח,
 לא שיש מהן שה' אחר ויש מהן שאין ה' אתו: פ פיילי כוס בלשון
 תרגום, ואחר כך פירש מלת פיילי בלשון יון כוס פוטירין: י ואם
 תאמר דילמא איפכא היה, יש לומר דעל כרחך צריך להיות דכך
 חטאו. זה נמלא וצוב צפילי פוטירין פ שלו חה נמלא כרור י בגלוסקין שלו: ודהאפה. את פת המלך ואין

אבן עזרא

רמב"ן

(כב) ואת כל אשר עושים. יש אומרים כי ה' מתעסק
 צלומנות שיחיה ממנו כאשר היו עושים האקורים
 והקרוז אלי כפירושו כל אשר היו נריכס כאליו היה הוא
 העושה כי פקיד היה עליהם והפסוק הבא אחריו לעד:
 (א) חטאו. חטא מוסר המלוכה:
 (ב) צעזר שלא ישמנה סמ"ך פריסיו. הוא לאות כי
 היה הרי"ש ראי להדגש ונקמן הסמ"ך
 בקמ"ץ גדול לחסרון הדגש:

ובעלי הלשון (רד"ק בספר השרשים שורש סהר) יפרשו
 "סהר" כיפה עגולה, מלשון אגן הסהר (שה"ש
 ז ג). ולפי דעתי שהוא הבור (להלן מ ב), בית בנוי תחת
 הקרקע ולו פתח קטן מלמעלה, יכניסו בו האסורים,
 וממנו להם אורה, והוא מלשון סיהרא בארמית, כאשר
 אמר (לעיל ו טז) צהר תעשה לתבה, מלשון צהרים,
 ושנו בהם זה לרוב אורו וזה למיעוט:
 ב. על שני פריסיו. היו אלה השרים שניהם סריסים
 כי היו שרי המשקים והאופים גם בבית הנשים
 אשר למלך, והמלכים יסרו אותם. ודעת אונקלוס כי סריסים שרים וגדולים, אמר בפוטספר (לעיל לו לו) רבא

אבי עזר

(כ) בעבור שלא ישתנו סמך פריסיו וכו'. יקוד מסוד משקל שפ"ח הפעל בקמן צעס. ואינו למשלוס הדגש. כמו נדיז נמיד פחיל.
 נשתנו צסמיכות ונרביס. כמו נדיז נדיזיס נמידים. אכל הקמן שהוא למשלוס הדגש. כמו פרין סריס לא נשתנו לעולס צסמיכות ונרביס.
 ועמה תבין דברי הרב:

סימן קכו

ביאור מה שמצינו לחז"ל בכמה מקומות שדורשין את הצדיק לגנאי

מלינין אותן חוץ לבתייהן (שם), וכן דוד לא חטא כי אנשי המלחמה נותנין גט לנשותיהן (שם טו.), כל זה תועלת גדולה יש בו להפך צויות הצדיקים, אבל להפך בחובתן אינו ראוי. יבאר לי כבוד תורתך הטעם בזה ומה תועלת בו וציוצוא בו. וכן דברים רבים בהגדות לכאורה אין ראוי לאמרם וכל שכן לכבדם, כמו אצריה דר' פלוני וכו' (ב"מ פד.) וכיוצא בזה, שאין ראוי לשלמים לדבר אלא דברים הגונים ומה תועלת יש בזה וציוצוא בו.

גב כן מצאתי בירושלמי שמציין האחרונים אמר רב חסדא, ותמהתי שרבי יוחנן הוא חבר התלמוד הירושלמי ורב חסדא לא היה בימיו, וכן בפירקי רבי אלעזר הרבה חכמים אמר רבי פלוני ולא היה בימיו, היאך יתישב זה הענין אם יהיה רב חסדא אחר או שהיה קטן בימיו וכחז השמועה מפיו, יבאר לי כבוד תורתך כי דעתי קצרה ורונה אני לעמוד על אמתת הדבר, עכ"ל.

תשובה הנראה לעניות דעתי בזה הוא שאף על פי שדרכם ז"ל צדק, כשהפסוקים מורים שראוי להטות מהדרך ההוא בהכרח להם ז"ל לדרוש על פי מה שיררו הפסוקים הן לטוב הן למוטב. ובענין דוד עם אביגיל הגם שאין להם ראיה לדרוש מה שדרשו מתיבת דמים כאשר כתבת אהיה דאפשר לפרש דמו ודם זרעיותיו, עם כל זה יש להם פסוק אחר המכריח אותם לדרוש מה שדרשו כאשר כתבו הם ז"ל, והוא ולא תהיה זאת לך לפוקה וכו' (שמואל א, כה, לא), כי תיבת זאת היא מיותרת ומכלל דאיכא אחריתי דדמיא להא והיא דבת שצע, ומכאן למדו שהיתה נביאה (מגילה יד:). ועוד שגם באותו הפסוק עצמו יש להם קצת סמך, ממ"ש מצוא דמים, כי על שפיכות דם לא יבא צפוק זה הלשון לעולם, אלא שרמו ביאה ממש דם, נוסף על פשט הפסוק שהוא שפיכות דם וכמו שיבא.

גב בענין יוסף יש כמה פסוקים שהכריחו להם ז"ל לדרוש מה שדרשו, והם לעשות מלאכתו (בראשית לט, יא) כי זה מיותר הוא דמה לנו לדעת למה בא אם פירוש הפסוק הוא כתרוממו, גם ותתפשהו בצגדו (שם לט, יב), גם ותשב צאיתן קשתו (שם מט, כד), כמבואר במקומו בסוטה פרק ואלו נאמרין (לר:).

עוד אני אומר שדרשה כזאת איננה כנגד מעלת הצדיק כיון שהוא דבר במחשבה ולא יבא לפועל אף על פי שהיה לאיזו סבה שתהיה ויש לנו דמחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה בישראל זולתי בעבודה זרה (קידושין מ, א) ולכן אין זה חסרון בצדיק דכל הגדול מחזירו יכרו גדול ממנו (סוכה נב, א) אדרבה הוא לו מעלה כיון שלבסוף ניצול מהעבירה, ואין כוונת הפסוק להודיענו מחשבת אלו הצדיקים אבל הכונה להודיענו שנצלו ושהקצ"ה הרחיק מהם העבירה היא. ואף על גב דלצדן דרשו ז"ל (בראשית רבה ע, ג) לגנאי מחשבותיו הרעים צפוק ויחצק לו וינשק לו (בראשית כט, יג), זה הוא במקום שאין בו מעשה צפוק אחר המחשבה, גם הוא היה רשע, אמנם בענין אלו הצדיקים שהיה מעשה צפוק ונצלו מהמעשה הרע ההוא אין כוונתם ז"ל לספר בגנותם אדרבה לספר שבצתם כמכר.

צב וחסם ומעולה כה"ר עמנואל י"ו. ראיתי שאלתך והיא שאלת חסם על פי ההקדמה האמיתית שכתבת שמדרכם ז"ל להרשיע רשע ולהכריע אותו לכף חובה, ראיה מאלה וענה כמו שכתבת, גם מלבן ובלעם ואחרים, ולהצדיק צדיק להפך צויותו תמיד, ראיה מכל אותם שאמרו ז"ל עליהם שלא חטאו אע"פ שפשט הפסוקים מורה שחטאו. וז"ל שאלתך, תמה אני זה ימים או זה שנים מענין אחד לרבותיו ז"ל בענין דוד עם אביגיל שאמרו שאמר לה השמעי לי (מגילה יד:), ולא אמר הכתוב על זה דבר, ומה שאמר הכתוב אשר מנעני מצא דמים (שמואל א, כה, לג) לשון רבים היינו יכולין לרבות דמו ודם זרעיותיו כמו צקין (סנהדרין לו.) ולמה יאמרו מה שלא אמר הכתוב על צדיק כזה. שאלו היה רשע אנו דורשים ענינו לגנאי, כמו 'ואיה וענה' (בראשית לו, כד) יכולין אנו לומר שאחיו ענה וגם כן קרא שם בנו ענה ומפני שהם רשעים אנו דורשים לגנאי ואומרים] שצא לצעון על אמו וכו' (פסחים נד.), אבל מפני שזה צדיק אנו צריכין לדרוש ענינו לשבת, שאפילו מה שגינה הכתוב אנו דורשים לשבת, כמו שעשו בענין בת שבע (שבת נד.) וכן בענין ראובן ובני עלי (שם נה:), אבל בזה וכיוצא בו אינו מן הראוי. וכל שכן שזה מן הנמנע, בשלמא כשהוא צדיק אמר הכתוב ששלח אחר בת שבע וצאה זה אפשר שיעשה, אבל בנדון הזה הוא צדק וכל אנשיו עמו היאך אפשר לו, שאם יתיחד עמה יחטאו כל הקהל, ואין כך צדיק שאין מי שידע הדבר אלא אותו ששלח אליה. ועל זה אני תמה, שבענין בת שבע אשר גנהו הכתוב דרשו לשבת ואמרו לא חטא, ובענין הזה שלא גנה הכתוב מכל וכל דרשו לגנאי.

וב ציוסף שהעיד עליו הכתוב שלא שמע לאדונתו ושבחת ונס מפניה ולא רצה לשמוע אליה אמרו שצדק לעשות מלאכתו לשמש וצדק עצמו ולא מצא, או שראה דמות דיוקנו של אציו ונעץ עשר אצבעותיו ויאלה שכתב זרע מבין אצבעותיו (בראשית רבה פד, א סוטה לו:), ולמה דרשו על צדיק כזה דבר זה מה שהעיד עליו הכתוב שהוא נקי, ולא אמר הכתוב (בראשית לט, יא) אלא מלאכתו וכפי הפשט רוצה לומר מלאכתו ממש כמו שתרגם אונקלוס למצדק בכתבי חשבניה, ומאין לנו שמלאכה יאמר על תשמיש, או אפילו ימצא מלאכה רמו לתשמיש אין ראוי לדרשה ללשון תשמיש על צדיק כזה. וכן דרשו בענין אליה עם הנרפית שאמרה לו כי זאת אלי (מלכים א, יז, יח) אמרו (פרקי דר"א פרק ל"ב) בתשמיש המטה, היאך יאמרו זה על קדוש עליון מה שהוא גנאי להדיוט, ומה תועלת לנו דדרש כי זאת אלי מלשון ויצא אליה ותהר לו על אדם קדוש כזה, הנה מה שאמרו הכתובים גנאי על הצדיקים אנו מהפכים צויותן ונדרוש אותו לשבת, איך נהפך בחובתן לפעמים ונדרוש הדבר לגנאי מה שלא גינה הכתוב, ועוד שאם כן כל ביאה שאמר הכתוב היא תשמיש ואמר שמה שאמרה רחב הזונה באו אלי האנשים (יהושע ב, ד) בתשמיש המטה וכמוהו רבים ומה תועלת יש לנו בזה, בשלמא מה שדרשו בענין ראובן ואמרו שלא שכב אלא בלב יצועי אציו (שבת נה:), וכן בני עלי לא שכבו אלא היו שו"ת מהרלב"ח <מהדורה חדשה> / אבן חביב, לוי בן יעקב [עמוד 375] (726077)

עוד אני אומר צענין דוד עם אציגיל כי אין הכונה כשאמר לה דוד השמעני לי שהיה רוצה לצוא עליה עתה, שאם כן איפא איך לא רמו הכתוב ולא ספר על הרע היותר גדול שהיה צענין והוא שהיה רוצה לצוא עליה בהיותה אשת איש כי זה עון גדול יותר מהצא על הנדה, אבל נראה שאציגיל בהיותה אשה חכמה מאד חשבה בלבה שכל עוד שתקדיר יופי טענותיה לפני דוד ע"ה להציל בעלה מהמות אולי יופי אותם הטענות וקדורם יהיה סבה יותר לשדוד יהרוג לצעלה וזה לסבת שתכנס אהבתה בלב דוד וכדי לישא אותה יהרוג לצעלה, ולכן עשתה עצמה כנדה לומר שאף על פי שיהרוג לצעלה היא אסורה עליו לשעתה וטבע היצר הרע שכשאינו יכול לעשות העבירה לשעתו אינו חושש. וזהו פירוש אשר כליטני מצוא דמים שפיכות דמים ודם נדה, כי יופי טענותיה ומה שספרה לפניו ורמוזה מענין עולם הצא גרמו שלא ישפוך דמים כדי שלא יצוא עליה אחר כך בדם נדה. וזהו יצוא מדוייק יותר מה שאמרו ז"ל שהיתה נציאה ולמדו אותו מכלאן (ופירוש) [ופירוש] רש"י ממ"ש ולא תהיה זאת לך לפוקה מכלל שנתנצחת לו ססופו ליכשל ציאה אחרת ומאי ניהי צת שצט, עד כאן, וכפי מה שפירשתי יצא יותר מדוייק, שכמו שבכלאן היתה אציגיל יראה שמה יהרוג בעלה כדי לצוא עליה כן עשה דוד אחר כן צענין צת שצט שלסבת שצא על צת שצט הרג לצעלה אוריה.

ועל פי דרך זה נתבאר לי יפה דברי התוספות שכתבו על זה המאמר וז"ל, ה"ג מאי מצוא דמים תרי דמים נדה ושפיכות דמים מלמד שגלתה שוקה, ול"ג איכא דאמרי מלמד שגלתה שוקה (והא) [דהא] השתא מפרש מאי תרי דמים ועד השתא לא פריש להו עכ"ל. וכונתם כי אולי לפי שאין ראייה גמורה מפסוק מצוא דמים לומר שהיה רוצה לצא עליה בדם נדה מאותו הטעם דדמים תרי משמע, לישנא דקרא בשפיכות דם הכי הוא וכמ"ש קול דמי אחיק, אולי מפני זה היה איפשר להשתצט ולגרוס איכא דאמרי מאי מצוא דמים מלמד שגלתה שוקה וכו', ולפי זה ליכא בקרא כי אם עון אחד, או שפיכות דמים כפי לישנא קמא, או ציאה בדם נדה וכפי לישנא בתרא, וכאן איכא דאמרי ממה שאמר הכתוב מצוא דמשמע ציאה כי בשפיכות דם לא מצינו לשון ציאה דמים, והיתה נראית גרסא יפה מאד. והתוספות לא רצו צה כי הוא שצוט באמת, שאי אפשר לדוד לצא בדם נדה אם לא שצראשונה ישפוך דם ובל שלא להכשל באשת איש וכפי מה שאמרנו ואם כן צריך לומר דתרויהו איתנהו בקרא וליכא תרי לישנא בגמרא.

גם דברי הדבור השני שכתבו הם שם נתבארו על פי מה שכתבתי, וז"ל, שגלתה שוקה והלך דוד לאורה ג' פרסאות, קשה היאך אותה הצדקת גלתה שוקה לפני דוד, ועוד קשה דמתוי בגומא לומר שהלך לאור שוקה ג' פרסאות, ויש לומר דנמצא בספרים מדוייקים שנקוד צהם לאורה, כלומר לאור שלה, פירוש שנתאווה לה דוד והלך באור חמימות ג' פרסאות, עכ"ל. והקושיא מצוורת צדבור, שנראה שאינו מתרץ כי אם לקושיא השניה לצד וזה דוחק, מלבד שהיה להם לצעלי התוספות לפרש כן ולומר איכא למימר צהא או לשון אחר שורה שאינם מתרצים כי אם לקושיא האחרונה לא לראשונה. אבל על פי מה שכתבתי דצריהם מיושבים, כי מה שהקשו היאך גלתה אותה הצדקת שוקה וכו' כונתם לומר היאך גלתה שוקה ג' פרסאות, שאם לא היתה מגלה

אותה כל כך זמן אלא לפי שעה אין קושיא כלל כי בכונה עשתה כן הצדקת להראות לדוד חלוקה שהיא נדה למען לא יכשל צה וכפי מ"ש, ועתה צתירוך הוא שכתבו מיושבת גם זאת הקושיא כמו השנייה והוא מצוור.

זה הדרך נראה לעניות דעתי דבר יפה צענין דרשת דוד עם אציגיל לסלק קושיותיך, מלבד מה שכתבתי שהפסוקים מכריחים לרבותינו ז"ל לדרוש כן, והיא היא התשובה שיש לי צענין יוסף ע"ה, עם מה שכבר הוספתי שאין דבר כזה ספור בצנות הצדיקים אדרבה הוא ספור צמעלתם כי לא יאונה להם כל און וכאשר נתבאר.

אמנם דרשת צאת אלי שכתבת צאליהו לא הייתי יודע מקומה לרז"ל, וכעת חפשתי עליה ומצאתי מקום אותו מדרש צפרקי רבי אליעזר פרק (ל"ג) [ל"צ], ולשם אין קושיא כלל, שעם היות שהוכרחו ז"ל לדרוש כן צפסוק מטעם שאמר צאת אלי כי זהו פירוש הלשון כאמרו צכמה מקומות ויצא אליה, עם כל זה לא היתה כוונתם לומר שהיה צפועל אלא שהיא דצרה כן מתוך צרת לבה, וכן אמר צסוף המאמר וז"ל, והיה מתפלל לפני הקצ"ה ואמר לפניו רצון העולמים לא כל העונות שעצרו על ראשי אלא אף האשה הזאת שאני יודע שמתוך צרת צנה דצרה עלי דצר שלא נעשה השצ את נפש הילד וכו', ויש ספרי[ם] שכתבו צהם שאני יודע שמתוך צרת צנה דצרה עלי לעקשני, הרי אם כן שלא דרשו כן צפסוק לומר שהיה צפועל חס ושלום. ואם תאמר היא שהיתה אשה כשרה אמו של יונה עליו השלום כאשר אמרו ז"ל שם צמדש הנזכר איך אמרה שקר, צבר המדרש תקן זה שאמרה כן לעקש לאליהו ע"ה שיתפלל עכ"פ על צנה ויחיה אותו. גם איפשר לומר שלפי האמת גם היא לא היתה כוונתה לומר שהיה צפועל, אלא שכיון שמת צנה ודאי כל העולם יאמרו ויחשדו שהיה צעון שצא עליה אליהו, כי לפי האמת דצר שלא כראוי היה שאשה אלמנה יתאכסן שום איש צציתה כל כך ימים, ואם עתה ימות צנה ודאי יחשדו אותה ואותו ויאמרו שצא עליה, וכל זה להכריח לאליהו שעל כל פנים יתפלל על צנה ויחיה אותו.

ובמה שקשה לך שאם כן גם אנו נאמר שמה שאמרה רצח הזונה צאו אלי האנשים שר"ל לתשמיש, אינה קושיא כלל, אדרבה זהו פירוש הפסוק כפשוטו והוא דצר צח ויפה, עיין צפירוש החכם כה"ר יצחק אצרבנל ז"ל.

ובמה שקשה לך זרות המאמרים שכתבו חכמים ז"ל צתלמוד כגון איצריה דרבי פלוני וכו' כי לא ידעת למה נכתבו, אין לנו צזה דצר אחר אלא מה שכתבו רבותינו צעלי התוספות ז"ל שם צמקומו צמציעא פרק השוכר את הפועלים (פד. ד"ה אמר) וז"ל, אלו הדברים נכתבו שלא להוציא לעז על צני אדם שהם כך.

ובמה שקשה לך עוד שנמצא צירושלמי רצ חסדא אומר וכו' ושלא היה צימי ר' יוחנן המחצר תלמוד ירושלמי, אינו כן אבל היה צימיו ממש, כמצוור צספר סדר הקצלה לר' אצרהם צן דוד ז"ל (סדר אמוראים ד"ה הדור השני).

נאם הצעיר איש ירושלם, נאנה בשברון מתנים, כי יראה חרבות מקדשה סביב, לוי בכמהר"ר יעקב ן' חביב זלה"ה.

ב א מיי פ"ח מהל' לוי
המקדש הל' 1:
מא ב מיי פ"ח מהל'
מ"ח הלכה ח:
מב ג מיי פ"ח מהל'
עמוד ויה"כ הל' ו
ופ"ד הלכה ח:

לה:

אמר להם הממונה פרק שלישי יומא

(א) לעיל כה. ע"ש.
(ב) כ"ה ו ג' ב"מ ק"א.
(ג) אשתא פ"ק ב הל'
(ד) [למן ע"א].
(ה) ע"א ה' טוטה ג.
(ו) [מס' ב. א. ז. יחוקאל
מב יד. ח] יחוקאל מר
יטי, ע"ה ה"ו, ז' אחרי
פרק ה' ה"ו. ב' בירמת ה.

הגהות הב"ב

(א) רש"י ד"ה מייב
ולבשו כו' אל שפרי התנז
המנוחה בגדי פשוטים
ילבשו ולא יעלה עליהם
כו' ונאלתם אל התנז
המנוחה וגו' ויפשו את
כו' והלכתם הו' גמירי
לדו אמא יחוקאל:
(ב) ד"ה עמדת יחיד כו'
ה' וכלל כו' הדל':
(ג) ד"ה פשיטת כו'
מוסרה לנזור ושל צבור
הל':

גליון הש"ס

רש"י ד"ה יחוקאל
ובו אמא יחוקאל
ואמכיה אקרא.
ועין מה דלמא
ממענת דף י"ז ע"ב:
[מחז' תוס' ד"ה
והש"ס וכו' ואפי"ו
ב"ב דרבי יוסי וכו'.
ע' ר"ה דף ז ע"א
במדר' שמה טו"ן].

תורה אור השלם

א והנה בבואם אל
שפרי החצר הפנימית
בגדי פשוטים ילבשו
ולא יעלה עליהם צמד
הפנימית וכו' והנה פארי
הפנימית היו על ראשם
ויבגדי פשוטים יהיו
על מותניהם וכו' והנה אל
החצר הפנימית אל
החצר הפנימית את
העם ויפשו את
בגדיהם אשר הפה
מקדשם גם והנה
אותם בלבוש הקדש
ולבשו בגדים אחרים
ולא יקדשו את העם
בבגדיהם: [יחוקאל ב' י"ח]

עשה משפט
לעשוקם נתן לחם
לרעבים וכו' פתח
אסוריהם: [יחוקאל ב' י"ח]
א) פתח עוריה ו' וקף
כפופים ו' אהב
צדיקיהם: [יחוקאל ב' י"ח]
ב) כי ביום הזה יכפר
עליכם לטהר אתכם
מכל טמאתיכם לפני ה'
הקדוש: [יחוקאל ב' י"ח]

תוספות ישנים

מאי פארי אהריה
השויבים וכו' והנה
מייב יעלה ולפני ופני
ואדם ודל' מן משויבים
משנה לנגדי וזה י"ל
דולבשו בגדים אחרים
ממנה על היום ילבשו

מיתבי. גרסינן צרישא והדר גרסינן מני רב שמואל: מיתבי וּבְשׂוּ בְּגָדִים אַחֲרֵיהֶם. וְלֹא גִרְסִינָן וְקָרַע אֶל אֲשֶׁר לַעֲסֹ" דִּהְיוּ קָרָא לֹא
גַבֵּי שִׁירֹת כְּמִיז אֲלֵא גַבֵּי צְנִידִים שֶׁאֵכְלוּ זֶהוּ וְלֹא אֲפֻשֶׁר לְאוֹקוּמֵי צִוְיָה"כ אֲלֵא מֵהֵאֵל קָרָא מוֹמִיז וְצִלְתָּם אֶל הַתֵּנֶר הַמְּחִינָה וְגו' (א) לֹאֲכֵא
לְאוֹקוּמֵי צִוְיָה"כ דְּכַחֲזֵי לְעֵלֵי מִינְיָה וְהִיא צְנִידָא אֶל שַׁעֲרֵי הַתֵּנֶר הַפְּנִימִית (ב) וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם נֹמֵר הֵא וְדַלִּי צִוִּים הַכְּפֻרִים כְּמִיז דְּלִי צְבֻרָא
יְמוֹת הַשָּׁנָה הֵא אִיכָא מַעֲלֵי דְלֹכִיָּה מְכַלֵּת וְחוּשָׁן וְאֻפְסוֹ" דְּלִית צִוְיָ" מְכַלֵּת וְכַמִּיז צְמֵרִיָּה וְצִלְתָּם אֶל הַתֵּנֶר הַמְּחִינָה וְיַשְׁטוּ אֶת בְּגָדֵיהֶם וְגו' וְלַבְּשׂוּ צְנִידִים אַחֲרֵיהֶם וְקָא סְלֻקָא דַּעֲמִין

דהכי קאמר וכשיחזור ויכנס שם
צִין הַעֲרִיִּים וְלַבְּשׂוּ צְנִידִי גַבֵּי דְגַל אַחֲרֵיהֶם
וְלֹא אֶת הַרְאָשׁוֹת וְנִשְׁוֹס דְּלֵא רִמּוֹה
מִשָּׁה צְאוּרִימָא וְהִילְכַתָּא הוּוּ גַמִּירֵי
לֵה" אֲתָם יִחְוָקָל וְאֲסַמְכִיָּה אֲקָרָא.
וְלֹא יִקְדְּשׁוּ אֶת הָעַס דְּכַמִּיז צְנִידָא
מִילְתָּא אַחֲרֵיהֶם הִיא וְכַשִּׁימַעְרַצוּ עַל
הָעַס יִלְבְּשׂוּ צְנִידִי מוֹחַ" מַאי דְּאָר
אֲחֵרִים חֲשׁוּבִין מוֹחַ. דְּלִי לֵא
לְעֵלְיֵיהֶם לִמְנֵה לִי לְמַכְתַּב אַחֲרֵיהֶם
דְּמַשְׁמַע שֵׁלָא יִהְיִי דוּמִין לְרַאשׁוֹתֵי:
דְּאֵ" פַּחוּתִין מוֹחַ. לְפִי שְׁעֻרָה הַרְאָשׁוֹה
חֲשׁוּבָה וּמְכַפֵּרָת וּזוֹ אִיכָא אֲלֵא לְפִנּוּת
אֶת הַמָּקוֹס שְׁאִין כְּצֵד שִׁיְהִי מוֹמִיז
חַס לְפִיכָן שִׁיְהִי הַכְּחוּב צְנִידִים
לְפִנּוּת: עֲבֻדַת יְחִיד. הַזְוֹלַת
כָּף וּמַמְסָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְצִיבּוֹר אֲלֵא
לְפִי שְׁמוּטַלְתָּ עֲלִיו לְפִנּוּת אֶת הַמָּקוֹס
לְפִיכָן קוֹרָא לֵה עֲבֻדַת יְחִיד (ג) וּבְצִבּוֹר
שׁוּמְרָנָה צְרִיבּוֹר. דְּקוֹף קוֹף מַעֲשֻׂדֵת
צִיבּוֹר הִיא כָּךְ נִרְאָה צְעִירֵי. וְאִי
שְׁמַעְתִּי עֲבֻדַת יְחִיד מִקְרָא פִּרְשָׁה
דְּתַנן [צְמַתִּין] [לְמַן דף סה:]: קוֹרָא
צְרִיבּוֹרֵת לְמַן מַשְׁלוֹ וְקוֹרָא לִי צְבוּה
דְּלֵא תַנן הָעַס וְיַלְבְּשׁוּ שִׁמְסָרָנָה לְצִיבּוֹר:
פְּשִׁיטָא. דְּעוּבַד זֶה כִּיּוֹן דְּלִמְסַרְתָּ

מוסרה לציבור (א) לציבור היא: משתי
ריבוא. מנה: האמר מר חוּשָׁן.
שֶׁל צְנִידִי כְּהוֹסָה כְּפוֹל שֶׁשָּׁה לְקַטְנָן
צְפֻרָּק צֵא לוֹ (דף ע"ב): בְּחַפְזָא
בְּמִזְבֵּי. כִּיּוֹן הַנְּרָאָה מִחוּץ לְכָלִי
זְכוּתִי וְאֵעִי" שְׁהַזְכוּתִי עֵבֶה כָּךְ הִיא
הַפְּשֻׁטָן מוֹלַעֵז וְנִרְאָה צְבוּרָה מְמוּסָה:
לְעִי" אֲוִירִים וְכו'. כְּלוּמַר אֵסֶז צֵא
צִ"ד שֶׁלְמַעֲלָה לְחִיז עֵימִים ע"י הַלֵּל
וְעֵשִׂירִים ע"י ר' אֲלַעֲזֹר וְטְרוּדֵי הֵינֵר
עַל יְדֵי יוֹסֵף יֵשׁ פַּתְחוֹן פֶּה לְעַלֵּל הַדִּין
לְחִיזָם: שׁוּרְפִיעִיק. סַלַע מְדִינָה שְׁהוּא
חֲזִי דִינֵר כָּךְ מְפֻרָשׁ צְמַחוּת (ה):
פִּירְקוּהוּ. פִּירְקוּ מִשִּׁי הַשֵּׁלֵג מַעֲלִיו:
אֲנִירָא. עֲבֻדַת שֶׁר הַעִיר וְעֻבְדַת
עַנְמּוֹ הִיאָה וְהַסֵּ אִינֵס מְכִירִים צו
וְסֻבּוּרִים שְׁהוּא מוֹשֵׁב הַעִירֹת שֶׁלֹּ

מיתבי^א ולבשו בגדים אחרים ולא גרסינן וקרע אל אשר לעס" דההוא קרא לא
גבי שירות כמיז אלא גבי צנדים שאכלו זהו ולא אפשר לאוקומי צויה"כ אלא מהאי קרא מומיז וצלתם אל התנז המחינה וגו' (א) לאכא
לאוקומי צויה"כ דכחזי לעלי מיניה והיא צנידא אל שערי התנז הפנימית (ב) ולא יעלה עליהם נומר הא ודלוי צוים הכפורים כמיז דלי צבור
ימות השנה הא איכא מעלי דלכיה מכלת וחושן ואפס" דלית צויה" מכלת וכמיז צמריה וצלתם אל התנז המחינה וישטו את בגדיהם וגו' ולבשו צנדים אחריהם וקא סלקא דעמין

מיתבי^א ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את
העם בבגדיהם מאי לאו אחרים חשובין מהן
לא אחרים פחותים מהן תני (ב) רב הונא בר
יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר
שכלתה עבודת ציבור בהן שעשתה לו אמו
כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד
ובלבד שימסרנה לציבור פשיטא מהו
דתיבא ניחוש שמא לא ימסרנה יפה יפה
קמ"ל אמרו עליו על רבי ישמעאל בן
פאבי שעשתה לו אמו כתונת של מאה
מנה ולובשה ועובד בה עבודת יחיד ומסרה
לציבור אמרו עליו על ר' אלעזר בן חרסום
שעשתה לו אמו כתונת משתי ריבוא ולא
הניחוחו אחיו הכהנים ללובשה מפני שנראה
כערום ומי מתחזי והאמר מר (ג) חוּשָׁן כְּפוֹל
שֶׁשָּׁה אֲמַר אֲבִי כַחֲמָרָא בְּמִזְבֵּי תִירָ" עֵינֵי
וְעִשִׂיר וְרִשְׁעֵי בִּאֵין לְדִין לְעִינֵי אֹמְרִים לֹא
מִפְּנֵי מַה לֹא עִסְקַת בְּתוֹרָה אִם אֹמֵר עֵינֵי
הֵייתִי וְטְרוּד בְּמִזְוֹנֹתֵי אֹמְרִים לֹא כְּלוּם עֵינֵי
הֵייתִי יוֹתֵר מֵהַלֵּל אֲמַרו עֲלִיו עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן
שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הִיא הָעוֹשָׂה וּמִשְׁתַּכֵּר
בְּמַרְפְּעִיק חֲצִיו הִיא נוֹתֵן לְשׁוּמֵר בֵּית
הַמִּדְרָשׁ וְחֲצִיו לְפִרְנָסָתוֹ וְלְפִרְנָסַת אֲנָשִׁי
בֵּיתוֹ פַּעַם אַחַת לֹא מִצָּא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא
הֵנִיחוֹ שׁוּמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהַכְנֵם עֵלָה
וְנִתְלָה וְיֹשֵׁב עַל פִּי אַרְוָה כְּדִי שִׁישְׁמַע

מיתבי^א ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את
העם בבגדיהם מאי לאו אחרים חשובין מהן
לא אחרים פחותים מהן תני (ב) רב הונא בר
יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר
שכלתה עבודת ציבור בהן שעשתה לו אמו
כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ומסרה
לציבור אמרו עליו על ר' אלעזר בן חרסום
שעשתה לו אמו כתונת משתי ריבוא ולא
הניחוחו אחיו הכהנים ללובשה מפני שנראה
כערום ומי מתחזי והאמר מר (ג) חוּשָׁן כְּפוֹל
שֶׁשָּׁה אֲמַר אֲבִי כַחֲמָרָא בְּמִזְבֵּי תִירָ" עֵינֵי
וְעִשִׂיר וְרִשְׁעֵי בִּאֵין לְדִין לְעִינֵי אֹמְרִים לֹא
מִפְּנֵי מַה לֹא עִסְקַת בְּתוֹרָה אִם אֹמֵר עֵינֵי
הֵייתִי וְטְרוּד בְּמִזְוֹנֹתֵי אֹמְרִים לֹא כְּלוּם עֵינֵי
הֵייתִי יוֹתֵר מֵהַלֵּל אֲמַרו עֲלִיו עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן
שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הִיא הָעוֹשָׂה וּמִשְׁתַּכֵּר
בְּמַרְפְּעִיק חֲצִיו הִיא נוֹתֵן לְשׁוּמֵר בֵּית
הַמִּדְרָשׁ וְחֲצִיו לְפִרְנָסָתוֹ וְלְפִרְנָסַת אֲנָשִׁי
בֵּיתוֹ פַּעַם אַחַת לֹא מִצָּא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא
הֵנִיחוֹ שׁוּמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהַכְנֵם עֵלָה
וְנִתְלָה וְיֹשֵׁב עַל פִּי אַרְוָה כְּדִי שִׁישְׁמַע

מיתבי. גרסינן צרישא והדר גרסינן מני רב שמואל: מיתבי וּבְשׂוּ בְּגָדִים אַחֲרֵיהֶם. וְלֹא גִרְסִינָן וְקָרַע אֶל אֲשֶׁר לַעֲסֹ" דִּהְיוּ קָרָא לֹא
גַבֵּי שִׁירֹת כְּמִיז אֲלֵא גַבֵּי צְנִידִים שֶׁאֵכְלוּ זֶהוּ וְלֹא אֲפֻשֶׁר לְאוֹקוּמֵי צִוְיָה"כ אֲלֵא מֵהֵאֵל קָרָא מוֹמִיז וְצִלְתָּם אֶל הַתֵּנֶר הַמְּחִינָה וְגו' (א) לֹאֲכֵא
לְאוֹקוּמֵי צִוְיָה"כ דְּכַחֲזֵי לְעֵלֵי מִינְיָה וְהִיא צְנִידָא אֶל שַׁעֲרֵי הַתֵּנֶר הַפְּנִימִית (ב) וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם נֹמֵר הֵא וְדַלִּי צִוִּים הַכְּפֻרִים כְּמִיז דְּלִי צְבֻרָא
יְמוֹת הַשָּׁנָה הֵא אִיכָא מַעֲלֵי דְלֹכִיָּה מְכַלֵּת וְחוּשָׁן וְאֻפְסוֹ" דְּלִית צִוְיָ" מְכַלֵּת וְכַמִּיז צְמֵרִיָּה וְצִלְתָּם אֶל הַתֵּנֶר הַמְּחִינָה וְיַשְׁטוּ אֶת בְּגָדֵיהֶם וְגו' וְלַבְּשׂוּ צְנִידִים אַחֲרֵיהֶם וְקָא סְלֻקָא דַּעֲמִין

מיתבי^א ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את
העם בבגדיהם מאי לאו אחרים חשובין מהן
לא אחרים פחותים מהן תני (ב) רב הונא בר
יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר
שכלתה עבודת ציבור בהן שעשתה לו אמו
כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד
ובלבד שימסרנה לציבור פשיטא מהו
דתיבא ניחוש שמא לא ימסרנה יפה יפה
קמ"ל אמרו עליו על רבי ישמעאל בן
פאבי שעשתה לו אמו כתונת של מאה
מנה ולובשה ועובד בה עבודת יחיד ומסרה
לציבור אמרו עליו על ר' אלעזר בן חרסום
שעשתה לו אמו כתונת משתי ריבוא ולא
הניחוחו אחיו הכהנים ללובשה מפני שנראה
כערום ומי מתחזי והאמר מר (ג) חוּשָׁן כְּפוֹל
שֶׁשָּׁה אֲמַר אֲבִי כַחֲמָרָא בְּמִזְבֵּי תִירָ" עֵינֵי
וְעִשִׂיר וְרִשְׁעֵי בִּאֵין לְדִין לְעִינֵי אֹמְרִים לֹא
מִפְּנֵי מַה לֹא עִסְקַת בְּתוֹרָה אִם אֹמֵר עֵינֵי
הֵייתִי וְטְרוּד בְּמִזְוֹנֹתֵי אֹמְרִים לֹא כְּלוּם עֵינֵי
הֵייתִי יוֹתֵר מֵהַלֵּל אֲמַרו עֲלִיו עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן
שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הִיא הָעוֹשָׂה וּמִשְׁתַּכֵּר
בְּמַרְפְּעִיק חֲצִיו הִיא נוֹתֵן לְשׁוּמֵר בֵּית
הַמִּדְרָשׁ וְחֲצִיו לְפִרְנָסָתוֹ וְלְפִרְנָסַת אֲנָשִׁי
בֵּיתוֹ פַּעַם אַחַת לֹא מִצָּא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא
הֵנִיחוֹ שׁוּמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהַכְנֵם עֵלָה
וְנִתְלָה וְיֹשֵׁב עַל פִּי אַרְוָה כְּדִי שִׁישְׁמַע

מיתבי^א ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את
העם בבגדיהם מאי לאו אחרים חשובין מהן
לא אחרים פחותים מהן תני (ב) רב הונא בר
יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר
שכלתה עבודת ציבור בהן שעשתה לו אמו
כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ומסרה
לציבור אמרו עליו על ר' אלעזר בן חרסום
שעשתה לו אמו כתונת משתי ריבוא ולא
הניחוחו אחיו הכהנים ללובשה מפני שנראה
כערום ומי מתחזי והאמר מר (ג) חוּשָׁן כְּפוֹל
שֶׁשָּׁה אֲמַר אֲבִי כַחֲמָרָא בְּמִזְבֵּי תִירָ" עֵינֵי
וְעִשִׂיר וְרִשְׁעֵי בִּאֵין לְדִין לְעִינֵי אֹמְרִים לֹא
מִפְּנֵי מַה לֹא עִסְקַת בְּתוֹרָה אִם אֹמֵר עֵינֵי
הֵייתִי וְטְרוּד בְּמִזְוֹנֹתֵי אֹמְרִים לֹא כְּלוּם עֵינֵי
הֵייתִי יוֹתֵר מֵהַלֵּל אֲמַרו עֲלִיו עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן
שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הִיא הָעוֹשָׂה וּמִשְׁתַּכֵּר
בְּמַרְפְּעִיק חֲצִיו הִיא נוֹתֵן לְשׁוּמֵר בֵּית
הַמִּדְרָשׁ וְחֲצִיו לְפִרְנָסָתוֹ וְלְפִרְנָסַת אֲנָשִׁי
בֵּיתוֹ פַּעַם אַחַת לֹא מִצָּא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא
הֵנִיחוֹ שׁוּמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהַכְנֵם עֵלָה
וְנִתְלָה וְיֹשֵׁב עַל פִּי אַרְוָה כְּדִי שִׁישְׁמַע

מיתבי^א ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את
העם בבגדיהם מאי לאו אחרים חשובין מהן
לא אחרים פחותים מהן תני (ב) רב הונא בר
יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר
שכלתה עבודת ציבור בהן שעשתה לו אמו
כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ומסרה
לציבור אמרו עליו על ר' אלעזר בן חרסום
שעשתה לו אמו כתונת משתי ריבוא ולא
הניחוחו אחיו הכהנים ללובשה מפני שנראה
כערום ומי מתחזי והאמר מר (ג) חוּשָׁן כְּפוֹל
שֶׁשָּׁה אֲמַר אֲבִי כַחֲמָרָא בְּמִזְבֵּי תִירָ" עֵינֵי
וְעִשִׂיר וְרִשְׁעֵי בִּאֵין לְדִין לְעִינֵי אֹמְרִים לֹא
מִפְּנֵי מַה לֹא עִסְקַת בְּתוֹרָה אִם אֹמֵר עֵינֵי
הֵייתִי וְטְרוּד בְּמִזְוֹנֹתֵי אֹמְרִים לֹא כְּלוּם עֵינֵי
הֵייתִי יוֹתֵר מֵהַלֵּל אֲמַרו עֲלִיו עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן
שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הִיא הָעוֹשָׂה וּמִשְׁתַּכֵּר
בְּמַרְפְּעִיק חֲצִיו הִיא נוֹתֵן לְשׁוּמֵר בֵּית
הַמִּדְרָשׁ וְחֲצִיו לְפִרְנָסָתוֹ וְלְפִרְנָסַת אֲנָשִׁי
בֵּיתוֹ פַּעַם אַחַת לֹא מִצָּא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא
הֵנִיחוֹ שׁוּמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהַכְנֵם עֵלָה
וְנִתְלָה וְיֹשֵׁב עַל פִּי אַרְוָה כְּדִי שִׁישְׁמַע

מיתבי^א ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את
העם בבגדיהם מאי לאו אחרים חשובין מהן
לא אחרים פחותים מהן תני (ב) רב הונא בר
יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר
שכלתה עבודת ציבור בהן שעשתה לו אמו
כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ומסרה
לציבור אמרו עליו על ר' אלעזר בן חרסום
שעשתה לו אמו כתונת משתי ריבוא ולא
הניחוחו אחיו הכהנים ללובשה מפני שנראה
כערום ומי מתחזי והאמר מר (ג) חוּשָׁן כְּפוֹל
שֶׁשָּׁה אֲמַר אֲבִי כַחֲמָרָא בְּמִזְבֵּי תִירָ" עֵינֵי
וְעִשִׂיר וְרִשְׁעֵי בִּאֵין לְדִין לְעִינֵי אֹמְרִים לֹא
מִפְּנֵי מַה לֹא עִסְקַת בְּתוֹרָה אִם אֹמֵר עֵינֵי
הֵייתִי וְטְרוּד בְּמִזְוֹנֹתֵי אֹמְרִים לֹא כְּלוּם עֵינֵי
הֵייתִי יוֹתֵר מֵהַלֵּל אֲמַרו עֲלִיו עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן
שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הִיא הָעוֹשָׂה וּמִשְׁתַּכֵּר
בְּמַרְפְּעִיק חֲצִיו הִיא נוֹתֵן לְשׁוּמֵר בֵּית
הַמִּדְרָשׁ וְחֲצִיו לְפִרְנָסָתוֹ וְלְפִרְנָסַת אֲנָשִׁי
בֵּיתוֹ פַּעַם אַחַת לֹא מִצָּא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא
הֵנִיחוֹ שׁוּמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהַכְנֵם עֵלָה
וְנִתְלָה וְיֹשֵׁב עַל פִּי אַרְוָה כְּדִי שִׁישְׁמַע

מיתבי^א ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את
העם בבגדיהם מאי לאו אחרים חשובין מהן
לא אחרים פחותים מהן תני (ב) רב הונא בר
יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר
שכלתה עבודת ציבור בהן שעשתה לו אמו
כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ומסרה
לציבור אמרו עליו על ר' אלעזר בן חרסום
שעשתה לו אמו כתונת משתי ריבוא ולא
הניחוחו אחיו הכהנים ללובשה מפני שנראה
כערום ומי מתחזי והאמר מר (ג) חוּשָׁן כְּפוֹל
שֶׁשָּׁה אֲמַר אֲבִי כַחֲמָרָא בְּמִזְבֵּי תִירָ" עֵינֵי
וְעִשִׂיר וְרִשְׁעֵי בִּאֵין לְדִין לְעִינֵי אֹמְרִים לֹא
מִפְּנֵי מַה לֹא עִסְקַת בְּתוֹרָה אִם אֹמֵר עֵינֵי
הֵייתִי וְטְרוּד בְּמִזְוֹנֹתֵי אֹמְרִים לֹא כְּלוּם עֵינֵי
הֵייתִי יוֹתֵר מֵהַלֵּל אֲמַרו עֲלִיו עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן
שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הִיא הָעוֹשָׂה וּמִשְׁתַּכֵּר
בְּמַרְפְּעִיק חֲצִיו הִיא נוֹתֵן לְשׁוּמֵר בֵּית
הַמִּדְרָשׁ וְחֲצִיו לְפִרְנָסָתוֹ וְלְפִרְנָסַת אֲנָשִׁי
בֵּיתוֹ פַּעַם אַחַת לֹא מִצָּא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא
הֵנִיחוֹ שׁוּמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהַכְנֵם עֵלָה
וְנִתְלָה וְיֹשֵׁב עַל פִּי אַרְוָה כְּדִי שִׁישְׁמַע

מיתבי^א ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את
העם בבגדיהם מאי לאו אחרים חשובין מהן
לא אחרים פחותים מהן תני (ב) רב הונא בר
יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר
שכלתה עבודת ציבור בהן שעשתה לו אמו
כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ומסרה
לציבור אמרו עליו על ר' אלעזר בן חרסום
שעשתה לו אמו כתונת משתי ריבוא ולא
הניחוחו אחיו הכהנים ללובשה מפני שנראה
כערום ומי מתחזי והאמר מר (ג) חוּשָׁן כְּפוֹל
שֶׁשָּׁה אֲמַר אֲבִי כַחֲמָרָא בְּמִזְבֵּי תִירָ" עֵינֵי
וְעִשִׂיר וְרִשְׁעֵי בִּאֵין לְדִין לְעִינֵי אֹמְרִים לֹא
מִפְּנֵי מַה לֹא עִסְקַת בְּתוֹרָה אִם

ר' חנינא בן דוסא היה קאמיל בארתא וכו'. כתב הרב עיון יעקב ז"ל וז"ל ודאי היה שלוחי מצוה ולכן מיד היה נשמע תפלתו דאי לדבר הרשות לא היה מעכב המטר לברכה ואפשר צלותא דכיג עצמו היה על דרך זה דלכך התפלל בלשון זה אל יבטו לפניך תפלת עוברי דרכים ולא אמר הולכי דסתם הולכי יש לפרש הולכי לדבר מצוה משא"כ עוברי מל' עוברי עבירה כדרכי של העוברי שלא לדקד' במצות כשהם על הדרך על אלו התפלל שלא ישמע תפלתם משא"כ השלמים כמו ר' חנינא בן דוסא עכ"ל. ובמסו מיניה דמר הבא אמר רב הנייה שוברת דהרי בסירושא אתמר בסמוך אמר רב יוסף מאי אהניא ליה צלותיה דכהנא רבא לגבי ר' חנינא בן דוסא. ולדידיה מאי קאמר רב יוסף תא צלותא דכהנא רבא דוקא על עוברי עבירה והיינו עוברי דרך ולא על הולכי בדרך מצוה אפילו אנשים פשוטים וק"ו על רחביד ותרב ז"ל שכתב בסוף דבריו משא"כ השלמים כמו ר' חנינא בן דוסא אין לשונו מכוון לפי פירושו דאם תפלת כ"ג על עוברי דרך מלשון עוברי עבירה ודאי כל שמדקדק במצות אינו בכלל עוברי דרך שפירושו עוברי עבירה ואינם בכלל תפלתו של כ"ג וק"ו להולכים בדרך מצוה ומדקדקים במצות. ועאכ"ו ר' חנינא בן דוסא שדבריו אפי' שלא בדרך תפלה נשמעים בשמים. וא"כ צלותיה דכיג לאו על ר' חנינא ולא על הולכי בדרך מצוה ומאי קאמר רב יוסף מאי אהניא צלותיה דכיג לגבי ר' חנינא בן דוסא. ותי אעיקרא דדינא פירסא דמי אמר לו דר' חנינא היה שליח מצוה. דסתמא קאמר היה אזיל בארתא והיה הולך לדרכו הצריך לעצמו ומאי דקאמר הרב ז"ל דאי לדבר הרשות לא היה מעכב המטר אינו הכרח כלל דר' חנינא לא היה הולך לטייל או לדבר הרשות רק לצרכו והיה מצטער הרבה בגשמים ושאל למנעם בעוד שהוא בדרך ובשביל זמן מועט לא יהיה צער בעולם ואח"כ התפלל וירצה. גם מ"ש הרב על תפלת כ"ג אינו מיוחד דהכיג היה מכוין על

אביו ואמו. והיה ראוי שהחוטא במחשבה יהיה חמור יותר שחטא בחלק הקב"ה. וגברו רחמיו יתברך דמחשבה רעה אינו מצרפה למעשה וזה מצד רחמיו יתברך אבל לפי האמת הוא חטא קשה למגום בחלק שנתן לו הקב"ה לבדו. ולכן תרהורי עבירה קשים מעבירה.

דף ל"ה. נמצא הלל מחייב העניים ר' אלעזר

בן חרסום מחייב את העשירים

יוסף הצדיק מחייב את הרשעים. כת הקודמין

רמזו עצת ה' היא תקום היא ר"ת הלל יוסף

אלעזר במותב תלתא אהנו כי עצת ה' לעסוק

בתורה היא תקום עכ"ד ואפשר לרמזו בס' מבוא

העיר ר"ת מחייב אלעזר בעשירים וגם הלל

עניים יוסף רשעים.

דף ל"ז. תניא רבי אומר כי שם ה' אקרא וכו'. בס' אפשר לרמזו כי שם

מ' ה' קב"ה אקרא אחד ע"ד שפירש הרמ"ע ז"ל ויקרא ה"א הבו גודל לאלהינו מוחין דגדלות ואפשר לרמזו זה במאמר בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה ליחד הדודים אתם הבו גודל לאלהינו תכוונו להמשיך מוחין דגדלות וא"ש התי"ב.

חנניה בן אחי ר' יהושע אומר וכו' בשעת שאני מזכיר זכר צדיק עולמים וכו' עיין מה שכתב בס' החסידים סימן ג' ע"ש.

דף ל"ח. עמר הוא וברכה אמר להם הטילוני עמה. נראת דזה עשה כדי לתצילת שיסברו שבאמת היה רוצה שישליכוהו לים עמה ויחוסו עליו. אבל אם באמת היו משליכין גם חשניה ודאי לא היה מאבד עצמו דודאי תיה מאבד עצמו לדעת. אך עשה חמצאה זו כדי לתצילת. ומרוב צערו שנצטער

אתניא לית דאתרחיש ליה ניסא וגם הראשונה באה ואסמכוה אקרא רהיטנו ברותים ואש' דדריש נמי בעבורו שכרת ברית עמה ואמר שרוצה שישליכוהו לים. א"ג דריש ברית ים חזים כרת ברית להביא השניה:

דף ג"ן. אפן היתה שם וכו' עיין מה שכתבתי אני הדל בקונטרס כבר לאדן דף קס"ב ע"א בסייעתא דשמיא.

הכי גבוה במדינה; לברוח? א"א, שהרי אין עבד יכול לברוח ממצרים, גם אין מצפוננו מרשה לו לברוח מאדונו, שקנה אותו. בכסף מלא ומתנהג עמו באופן מצוין. או השליך יהבו על ה' וחכה לנס מן השמים. והגס בא בזכות "ולא שמע אליה", כי כל הבא דבר ערוה לידו וניצל הימנו עושין לו נס (קידושין מ'): היא הוציאה עליו דבה, ופוטיפר לא האמין בלבו (גם זה נס!). שיוסף מסוגל לעשות כזאת, ולא הרגו, רק שם אותו במאסר, כדי לצאת ידי אשתו והבריות. ומבית האסורים הוזה יצא יוסף למלוך על מצרים. (יא) ויהי כהיום הזה. "הוזה", האמור כאן, אינו מציין את היום, ומראה רק חשיבות היום. וכן דרשו חז"ל: "ביום הזה באו מדבר סיני" (שמות י"ט) — בראש חודש (שבת פ"ו). וכאן דרשו חז"ל, שאותו היום יום חגם ה"ה (סוטה ל"ו). ועי' ברש"י.

ויבא הביתה לעשות מלאכתו.

לא היה עושה בעצמו מלאכה, אלא משגיח על העושים במלאכה, ומכיון שכולם הלכו לבית ע"ז, נכנס יוסף רק לחשוב חשבונות רבו (ב"ר פפ"ז), ומתוכם עבר לחשוב שכר עברה נגד הפסדה וניצל ממנה. וי"א, שזה היה בשבת, מה מלאכה היתה לו? שונה קורא, מה שאביו למדו (מ' אבכיר). ובזכות למוד התורה ניצל מן העברה בשעת "ההתקפה הגדולה" של אשת פוטיפר עליו, וכאמרם ז"ל, אם אתם עוסקין בתורה אין אתם נמסרים בידו (של יצ"ה — קידושין ל').

לעשות מלאכתו. רב ושמואל ח"א

מלאכתו ממש ח"א לעשות צרכיו נכנס (סוטה ל"ו). על הדורש "לגנאי" להביא

ראי'. ואף אם נאמר, שמכיון שכבש לבסוף את יצרו, אין זה לגנאי, — מנא ליה האז וי"ל, שכשם שהיא לא הלכה באותו יום לבית ע"ז ואמרה אין לי יום שנוקק לי יוסף כהיום הזה (שם), כך היה עליו לחשוב את היום ההוא למסוכן ביותר ולמצוא "מלאכה" חוץ לבית, ולמה בא אל הבית, כשלא היה שם איש? ולפיכך דרש, שעלתה לרגע קטן מחשבה רעה בלבו של יוסף, ונתגבר עליה.

ואין איש מאנשי הבית שם

בבית. "מאנשי הבית" לא היה שם, אבל

דמות דיוקנו של אביו היה, ולא "בבית",

אלא בחלון נראה ליוסף, וכדרשת חז"ל,

באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון,

אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על

אבני אפוד ואתה ביניהם רצונך שימחה

שמך מביניהם... נעץ ידיו בקרקע

ויצאה ש"ז מבין ציפורני ידיו (שם). ויש

לשאול, מדוע לא הציל יעקב את ראובן

מן החטא באופן הזה? וי"ל מפני שיוסף

נלחם בעצמו י"ב חודש ביצרו, וכשכלו

כחותיו הנפשיים, באה לעזרתו דמות

דיוקנו של אביו, החקוקה בכסא הכבוד,

ר"ל עזרו מן השמים ל"הבא לטהר",

משא"כ בראובן. עוד י"ל, שמכיון שראובן

רצה לחלל יצועי אביו, לא נראתה לו

דמות דיוקנו של אביו. ועוד י"ל, שראובן

הלא לא נמחק ח"ו מאבני האפוד, או

מפני שלא חטא ממש ורק הסכיל לבלבל

יצועי אביו. או מפני שבלהה היתה רק

פילגש אביו. ולפיכך נאמר תיכף לאותו

מעשה: "ויהיו בני יעקב שנים עשר" —

לאמר שלא היה בזה עון גדול כזה,

שבשבילו ימחקו ח"ו שמו של ראובן

מאבני האפוד.